

SARI ASTELJOKI & ELINA KONTIO

Yrittäjyyden edistäminen ammattikorkeakoulussa – esimerkkejä terveysalalta

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
ÅBO YRKESHÖGSKOLA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN PUHEENVUOROJA 32

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2007

Kannen suunnittelu: Jenni Rennie

ISBN 978-952-5596-86-1 (verkkojulkaisu)

ISSN 1459-7756 (verkkojulkaisu)

URL: <http://www.turkuamk.fi/julkaisut/isbn9789525596861.pdf>

Jakelu: <http://julkaisumyynti.turkuamk.fi>

SISÄLTÖ

ESIPUHE	4
JOHDANTO	5
YRITTÄJYYDEN MÄÄRITTELYÄ	7
Sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys	7
YRITTÄJYYTTÄ TUKEVAT OPINNOT	9
Kaikille terveystieteen opiskelijoille tarjottavat mahdollisuudet	9
Bioanalytiikan koulutusohjelma	9
Ensihoidon koulutusohjelma	10
Hoitotyön koulutusohjelma	12
Suun terveydenhuollon koulutusohjelma	17
YRITTÄJYYS RUISKLINIKAN JA SOFIAN PALVELUTOIMINNASSA	20
YRITTÄJYYSSTAITOJEN KEHITTÄMINEN PALVELUTOIMINNOISSA	25
Yrittäjyyden oppimisen edellytykset	25
Yrittäjyystaitojen kehittäminen Ruisklinikalla	26
Yrittäjyystaitojen kehittäminen Sofiassa	26
TULEVAISUUDENNÄKYMÄ	28
LÄHTEET	29
KIRJOITTAJAT	31
LIITTEET	32

ESIPUHE

Suomen ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittämisessä yhtenä keskeisenä peruslinjauksena on ollut osaltaan edistää alueellisen elinkeino-, työ- ja kulttuurielämän elinvoimaisuutta ja kehittymistä. Erityisesti on nostettu esille pk-sektorin yritystoiminta. Yrittäjyysosaaminen koulutuksen yhtenä tuloksena onkin noussut koko ajan merkittävämpään rooliin kaikilla koulutusaloilla. Opetusministeriö on määritellyt mm. seuraavia yrittäjyyteen ja yrittäjyysajatteluun liittyviä tavoitteita: myönteisen yrittäjyyskulttuurin ja asenneilmapiirin kehittyminen, sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden sekä, yritys- ja innovaatiotoiminnan edistäminen ja toimialueen yrittäjien ja yritysten kehittäminen. Nämä tavoitteet on määritelty ammattikorkeakoulutukselle koulutusalaista riippumatta siten, että opiskelun aikana tähdätään opiskelijoiden sekä ulkoista että sisäistä yrittäjyyttä vahvistavien ominaisuuksien kehittämiseen.

Sisäiseen yrittäjyyteen liittyvät käsitteet vuorovaikutteisuus ja sosiaalisuus, yhteistoiminnallisuus, stressinsietokyky ja vastuullisuus. Ideana on kasvu määrätietoiseen työskentelyyn, joka on ahkeraa, luovaa ja tuottavaa. Ulkoisen yrittäjyyden mukainen yrittäjyysajattelu ja yrittäjyyteen kannustaminen on vielä ehkä vierasta terveysalan koulutuksessa, mutta on välttämättömyyttä kehittää myös terveysalalle yrittäjyysosaamista edistäviä opetussisältöjä ja -menetelmiä. Suomen terveystoimintalinjauksen mukaan painopistettä suunnataan vähitellen lisääntyvästi yksityiselle sektorille ja esimerkiksi erilaisten hoito- ja hoivapalveluyritysten määrä on voimakkaasti kasvanut. Samalla julkisen terveydenhuollon toimintamallina palveluiden ostaminen yksityiseltä palveluntarjoajalta on lisääntymässä.

Tämä kehitys edellyttää, että koulutus vastaa sen mukana tuleviin uusiin osaamisvaatimuksiin. Turun ammattikorkeakoulun terveysalalla on panostettu kehittämällä useiden koulutusohjelmien opetusmuotona olevan maksullisen palvelutoiminnan yhteydessä yrittäjyysajattelua ja -taitoja vahvistavia toimintamuotoja. Tulosalueen sisäiset oppimiskeskukset Ruisklinikka Turussa ja Sofia Salossa toimivat siis hyvinä harjaantumipaikkoina terveysalan opiskelijoiden yrittäjyysosaamisen vahvistumiselle, kuten tässä julkaisussa on kuvattu. Eri koulutusohjelmien toteuttamassa palvelutoiminnassa toteutuva yrittäjyyden harjoittelu madaltaa toivottavasti terveysalalta valmistuvien kynnystä pitää yhtenä mahdollisena tulevaisuudenkuvanaan yrittäjänä toimimista.

Turussa 2.2.2007

Kaija Lind
koulutusjohtaja

JOHDANTO

Yrittäjyyden lisääntyminen edellyttää, että yrittäjyysvalmiuksien ja positiivisten yrittäjyysasenteiden vahvistumiseen kiinnitetään huomiota kaikilla koulutusasteilla. Aivan ratkaiseva merkitys on opettajien asenteilla, motivaatiolla ja ammattitaidolla. Yrittäjyyden edistäminen liitetään usein teknologiaan ja innovaatioihin, mutta tulevaisuudessa yrittäjyyden uskotaan lisääntyvän erityisesti palvelualoilla. Yrittäjien koulutus pohja muuttuu samalla yhä moninaisemmaksi. Yrittäjyyteen liittyvät perusvalmiudet tulisikin liittää kaikkeen opiskeluun, ja yrittäjyyden tulisi olla luonnollinen osa ammatinvalintaa kaikilla aloilla. (Valtiovarainvaliokunnan mietintö 2005.)

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö. Harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija ohjatusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä. Koulutusohjelmien opetussuunnitelmissa määrätään mm. harjoittelun määrä sekä vaadittavat suoritukset. Harjoittelusta vastaava opettaja ohjaa opiskelijoiden harjoittelua ja seuraa harjoittelun tavoitteiden toteutumista koulutusohjelmakohtaisten ohjeiden mukaisesti. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 2003/352, 4§, 7§; Turun ammattikorkeakoulun laatujärjestelmä, B 160/ohjattu harjoittelu.)

Ammattikorkeakoulujen alueellisen kehitystyön perustekijät ovat alueellinen koulutustehtävä, vahvat työelämäyhteydet, työ- ja elinkeinoelämää palveleva tutkimus- ja kehitystyö sekä palvelutoiminta. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyötä suunnataan erityisesti alueelliseen kehittämiseen sekä pk-sektorin yritystoiminnan tukemiseen ja hyvinvointipalvelujen kehittämiseen. Syvenevässä yhteistyössä työelämän kanssa on kysymys mm. molempien osapuolten osaamisen hyödyntämisestä ja yrityspalvelutoiminnasta. Ammattikorkeakoulujen muualta kuin valtiolta tai kunnalta saama rahoitus voi koostua esimerkiksi maksullisella palvelutoiminnalla saadulla rahoituksella. (Hallituksen esitys eduskunnalle ammattikorkeakoululaiksi ja laiksi ammatillisesta opettajankoulutuksesta 2002/206/Ammattikorkeakoulut ja aluekehitys/tutkimus- ja kehitystyö sekä työelämäyhteydet/ammattikorkeakoulujen rahoitus.)

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulutuksen arvolähtökohdat ovat ihmisarvo ja ihmisen hyvä, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo, vastuullisuus ja solidaarisuus sekä innovatiivisuus ja rohkeus. Uusina haasteina ovat tulleet esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyden ja kolmannen sektorin mahdollisuuksien painottaminen (Opinto-opas 2005–2006, 106). Opetusministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003–2008 todetaan, että hyvinvointiyhteiskunnan palvelutason säilyttäminen edellyttää uutta yrittäjyyttä. Yrittäjyydelle pohjaa luovat koko koulutusjärjestelmän läpäisevä yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyydelle myönteinen asenne. Opetusministeriön linjauksen mukaisesti yrittäjyyttä tuetaan vahvistamalla koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta, parantamalla opettajien ja opinto-ohjaajien tietoja yrittäjyydestä sekä kehittämällä opetussisältöjä ja -menetelmiä kaikessa koulutuksessa. (Opetusministeriö 2004.)

Tämän julkaisun tarkoituksena on kuvata Turun ammattikorkeakoulun oppimiskeskus Ruislinikan (Turku) bioanalytiikan-, hoitotyön- ja suun terveydenhoidon palvelutoiminnoissa sekä hoito- ja palvelukeskus Sofiassa (Salo) toteutettavaa yrittäjyyden edistämiseen tähtävästä opetuksesta. Lisäksi tarkoituksena on kuvata alustavia suunnitelmia yrittäjyyden edistämisestä terveysalan palvelutoiminnassa. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää nykyisiä opetusmenetelmiä ja siten edistää yrittäjyyttä terveysalan palvelutoiminnassa. Tämä kartoitus on tehty vuoden 2006 aikana. Tiedot on kerätty terveysalan tuotosalueen eri palvelutoiminnan yksiköistä Turussa ja Salossa.

YRITTÄJYYDEN MÄÄRITTELYÄ

Englanninkielinen sana *entrepreneur* tarkoitti alun perin latinan kielessä eteenpäin menoa ja aloitteen tekemistä. 1300-luvulta käsitteeseen liittyivät myös käsitteet *adventurer*, *undertaker* ja *projector*. *Adventurer* merkitsi seikkailijaa, jännittävää ja tuntematonta kokemusta. *Undertaker* kuvasi rehellistä henkilöä, joka omalla riskillään suoritti hallitukselta saamaansa tehtävää. Omalla riskillä tarkoitettiin voiton epävarmuutta. *Projector* kuvasi enemmänkin epärehellistä peluria ja spekulanttia. Ranskan kielessä yrittäjyys tarkoitti jopa sotilaallista operaatiota. Myöhemmin se täsmentyi tarkoittamaan kaikenlaisia seikkailuja, kuten teiden korjaajien tai arkkitehtien työtä. Yrittäjyys miellettiin siis sekä positiiviseksi että negatiiviseksi asiaksi. (Kinkki & Isokangas 1999, 7, 15–16.)

Pariisilainen pankkiiri Richard Cantillon (1680–1734) määritteli ensimmäisenä yrittäjyuden samansuuntaisesti kuin se nykyisinkin ymmärretään. Yrittäjyydestä ei kuitenkaan ole vielä nykyisinkään yhteistä selkeää määritelmää. Yrittäjyyttä voidaan tarkastella monen tieteenalan, kuten taloustieteen, sosiologian, psykologian ja sosiaalipsykologian näkökulmasta. Jokainen tutkija määrittelee sen omasta näkökulmastaan. (Kinkki & Isokangas 1999, 17–18; Leskinen 2000, 20–31, 36.)

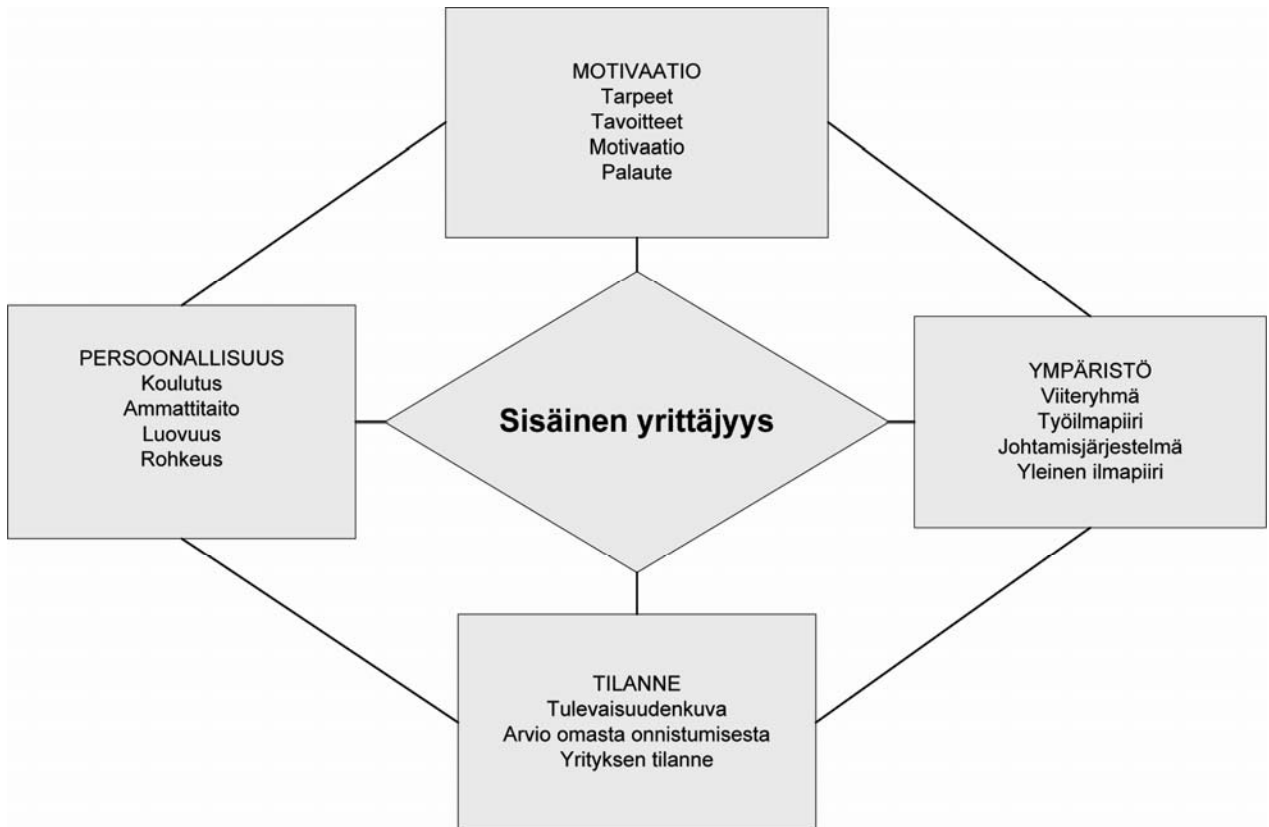
Sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys

Yrittäjyys voidaan yleisesti jakaa *sisäiseen ja ulkoiseen* yrittäjyyteen. *Sisäinen yrittäjyys* (intrapreneur) on oman elämän suunnittelun perusta. Jotkut tutkijat jakavat yrittäjyyden vielä ns. omaehtoiseen yrittäjyyteen. Siinä on kyse yksilön kehityskertomuksesta, joka ilmenee käyttäytymisessä ja asenteissa. Omistajayrittäjyys ei ole välttämättä omaehtoista yrittäjyyttä. Sen sijaan siihen kuuluu oleellisesti vastuu omasta työllisyydestä. (Leskinen 2000, 38.) Omaehtoinen, aktiivinen eli yrittäjämäinen henkilö kykenee muodostamaan itselleen vision siitä, mitä hän haluaa tulevaisuudessa tehdä. Näin hän löytää keinot tavoitteisiinsa pääsemiseksi (Kivelä 2002, 31; Luukkainen & Vuorinen 2002, 12).

Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan luovaa, ahkeraa, tuottavaa ja määrätietoista työntekoa. Yrittäjämäinen työskentely on luonteeltaan vuorovaikutteinen ilmiö. Siinä opitaan sietämään ja hyväksymään erilaisuutta ja opitaan vastuulliseen yhteistoimintaan. Sisäinen yrittäjyys liittyy henkilön asenteisiin itseään, ympäristöään ja työtään kohtaa. (Kivelä 2002, 31; Luukkainen & Vuorinen 2002, 12; Remes 2002, 369–370, 378.)

Leskinen näkee väitöskirjassaan (1999, 17) yrittäjyyden luovana, dynaamisena ja holistisena muutosprosessina, jolle on ominaista kokemuksellisuus, kontekstuaalisuus ja oppiminen. Tässä prosessinäkemyksessä yrittäjyys nähdään muutoksena, johon sisältyy riski, mahdollisuus ja oppiminen (Leskinen 2000, 39). Luukkainen & Vuorinen (2002, 12–13) liittävät yrittäjyyteen käsitteet määrätietoisuus, ahkeruus, aloitekyky ja palveluhalu.

Sisäiseen yrittäjyyteen yksilötasolla vaikuttavat kuvioon 1 liittyvät asiat. Näitä ovat motivaatio (tarpeet, tavoitteet, motiivi, palaute), ympäristö (viiteryhmät, työilmapiiri, johtaminen, yleinen ilmapiiri), tilanne (tulevaisuudenkuva, arvio omasta onnistumisesta, yrityksen tilanne) ja persoonallisuus (koulutus, ammattitaito, luovuus, rohkeus). (Häikiö 1996, 50; Leskinen 2000, 37.)

KUVIO 1. *Sisäiseen yrittäjyyteen yksilötasolla vaikuttavat tekijät (mukaillen Koiranen & Pohjansaari 1994, 41)*

Ulkoinen yrittäjyys (entrepreneur) on omistajayrittäjyyttä. Sillä tarkoitetaan yrityksen perustamista, omistamista ja yrityksen pyörittämistä (Kivelä 2002, 31, 54; Leskinen 2000, 8). Menestyvän yrittäjän osaamisalueina voidaan Saurion (2003, 24) mukaan pitää kykyä uuden yrityksen aloittamiseen, mahdollisuuksien tunnistamista, kykyä visioida ja laatia strategioita, liiketalouden eri osa-alueiden hallintaa, ihmissuhdetaitoja, riskien hallintaa ja jakamista, eettisten sääntöjen noudattamista ja yleensäkin yrittäjyyttä elämänurana. Koulutuksen tavoitteena on ensisijaisesti tukea sisäisen yrittäjyyden kehittymistä. Ulkoinen yrittäjyys onnistuu, jos sisäiseen yrittäjyyteen vaikuttavat tekijät ovat olemassa.

YRITTÄJYYTTÄ TUKEVAT OPINNOT

Kaikille terveysalan opiskelijoille tarjottavat mahdollisuudet

Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu (5 op) -opinnot tukevat jokaisessa koulutusohjelmassa sisäisen yrittäjyyden oppimista koko koulutuksen ajan. Tarkoituksena on luoda vankka pohja vastuulliselle ja yrittäjätietoiselle työskentelylle, elinikäiselle oppimiselle ja ammatilliselle kasvulle sekä vahvistaa opiskelijoiden viestintä- ja ryhmätyötaitoja. (Opinto-opas 2005–2009, 4.) *Opetussuunnitelma perustuu PBL-menetelmään*, joka osaltaan tukee yrittäjämäistä oppimista. Opiskelija on aktiivinen osallistuja, joka yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa etsii ja käyttää tietoa. Näin mahdollistetaan hyvin strukturoituneen tietoperustan muodostuminen ja perusteellinen oppiminen. (Poikela 1998, 8.)

Kansainvälinen toiminta nivoutuu luontevasti koko ammattikorkeakoulun toiminta- ja kehittämissuunnitelmiin. Sen päätavoitteena on kehittää opiskelijoiden valmiuksia työskennellä kansainvälisissä ja monikulttuurisissa toimintaympäristöissä. Myös yrittäjyyden näkökulmasta kansainvälinen verkostoituminen on tärkeää. Palvelutoiminnoissa opiskelee myös kansainvälisiä vaihto- ja tutkinto-opiskelijoita.

Yrityshautomo tarjoaa kaikille ammattikorkeakoulun opiskelijoille mahdollisuuden hyödyntää omaa yritystään tai yritysideaansa opinnoissaan. Turun ammattikorkeakoulu tarjoaa opiskelijoiden käyttöön neuvontaa yrityksen perustamiseen, liikeidean analysointiin ja kehittämiseen, toimintaan soveltuvat tilat sekä kontaktin yrityskummeihin. Toiminnan vakiintuessa nuori yrittäjä saa Turun ammattikorkeakoulun kautta kontaktit seudulliseen yrityspalvelupisteeseen ja pystyy jatkamaan toimintaansa itsenäisesti.

Bioanalytiikan koulutusohjelma

Bioanalytiikan ydintehtäviä laboratoriopalvelutuotannossa ovat asiakkuuksien ja laboratoriotutkimusprosessien hallinta, laadun ja toiminnan ohjaus sekä kehittäminen, opettaminen, ohjaaminen ja erilaiset asiantuntijatehtävät. Ammattitaidon perustana ovat laboratoriolääketieteen ja sitä tukevien tietealojen teoreettinen tieto ja sen soveltaminen käytäntöön. Terveystieteiden laboratoriotuotanto edellyttää työntekijöiltään joustavuutta, informaatioteknologian osaamista, itsensä johtamista, tiedonhallintataitoja, viestintä- ja kielitaitoja sekä jatkuvaa oppimista. Perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa bioanalytiikat toimivat terveyspalvelutuotannon osaamista vaativissa tehtävissä. Yhä enemmän bioanalytiikat sijoittuvat myös lääketieteellisiin ja biotieteellisiin tutkimus- ja tuotantolaitoksiin. (Opinto-opas 2005–2009, 107.)

Bioanalytiikan (AMK) -tutkintoon kuuluu ammattitaitoa edistävää harjoittelua 75 opintopistettä. Harjoittelu suoritetaan perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon laboratorioissa sekä lääketieteellisissä ja biotieteellisissä tutkimus- ja tuotantolaitoksissa. Osa harjoittelusta toteutetaan ammattikorkeakoulun omassa opetuslaboratoriossa ja Ruisklinikan labora-

toriotiloissa. Palvelutoiminnan tarkoituksena on tarjota opiskelijoille koulutuksen tavoitteiden kannalta mielekkäitä oppimiskokemuksia, jotka liittyvät myös yrittäjyyteen ja asiakkaiden terveyden edistämiseen. Samalla opiskelijat syventävät ja testaavat taitojaan ja tietojaan sekä hankkivat oppimiskokemuksia aidoissa laboratoriotutkimusprosessin tilanteissa. Opetussuunnitelman opintokokonaisuuksissa pyritään korostamaan sisäistä yrittäjyyttä. (Opinto-opas 2005–2009, 110.) Samat opiskelijat suorittavat ohjattua harjoittelua palvelutoiminnassa koko lukukauden ajan. Asiakaspalvelu on lukukauden aikana auki kahtena päivänä viikossa.

TAULUKKO 1. *Bioanalytiikan yrittäjyysopinnot*

Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu	5 op
Asiakaspalvelu ja yrittäjyys (ensimmäisenä ja viimeisenä lukuvuotena)	3 op
Terveydenhuollon hallinnolliset opinnot	7 op
Ammattitaitoa edistävä harjoittelu / Ruisklinikka	6 op
Vapaasti valittavat / yrittäjyysopinnot, näytteenotto ja palvelutoiminta	3 op
Yhteensä:	24 op

Asiakaspalvelu ja yrittäjyys -opintojakson (3 op) ja *Yrittäjyys, näytteenotto ja palvelutoiminta* -opintojakson (3 op/vapaasti valittava) tavoitteina on, että opiskelija ottaa huomioon koko laboratoriotyön prosessin. Hän hallitsee erilaisten näytteiden oton ja käsittelyn periaatteet ja osaa ottaa laadukkaita näytteitä turvallisesti. Tavoitteena on myös, että opiskelija sisäistää hyvän palvelun periaatteet, laboratoriotyön ohjeet, arvot ja eettiset periaatteet. *Terveydenhuollon hallinnolliset opinnot* -opintojaksolla (7 op) opiskelija harjaantuu ottamaan vastuuta työyhteisön tavoitteellisesta ja tulosvastuullisesta toiminnasta. Opiskelija ymmärtää hallinnon, henkilöstöhallinnon ja johtamisen merkityksen ja menettelytavat toiminnan ohjauksessa ja kehittämässä. Opiskelija oppii tunnistamaan oman ja ryhmän valmiuksia toimia työryhmän jäsenenä moniammatillisissa työyhteisöissä.

Ensihoidon koulutusohjelma

Ensihoidon tehtävänä on vastata väestön äkillisiin terveydentilan muutoksiin, tunnistaa korkeariskiset potilaat ja hoitaa heitä sovittujen hoito-ohjeiden mukaisesti. Terveydellisten ongelmien monimutkaistuminen, teknologian kehittyminen terveysalalla, taloudelliset tekijät, elinympäristön ja palvelurakenteen muutos sekä kansainvälistyminen edellyttävät terveysalan työntekijöiltä korkeatasoista, laaja-alaista ja moniammatillista yhteistyötä. Ensihoidon koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa korkeatasoisia ensihoidon asiantuntijoita, joilla on valmiudet ammattinsa laaja-alaiseen ja syvälliseen hallintaan. Ensihoidon asiantuntijuu-

teen kuuluu nykyisten toimintamallien tiedollista ja taidollista hallintaa sekä kyky kehittää ja uudistaa toimintaa. Asiantuntijuuteen kuuluu myös oman alan yhteiskunnallisten ja taloudellisten tekijöiden ymmärtäminen. Ensihoitajan (AMK) koulutus antaa myös valmiudet nykyisen palvelukulttuurin ja yrittäjyyden luomiseen. Opetussuunnitelman perustana on käsitys opiskelijasta aktiivisena, itsenäisenä ja vastuullisena oppijana, joka pystyy tekemään opintojaan koskevia valintoja ja pystyy hyödyntämään hankkimaansa palautetta osaamisesaan. Tärkeää on kyky ylläpitää ja kehittää osaamistaan.

TAULUKKO 2. *Ensihoidon yrittäjyysopinnot*

Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu	5 op
Ensihoito osana terveys- ja sosiaalialan palvelujärjestelmää ja viranomaisyhteistyö	5 op
Pelastus ja johtamisosaaaminen	5 op
Opetus- ja ohjausosaaminen	3 op
Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyysopinnot (verkkokurssi)	3 op
Opiskelumuotona käytetään yrittäjyyttä tukevaa PBL-menetelmää	
Yhteensä:	21 op
Ohjattu harjoittelu	10 op
Yhteensä:	31 op

Ensihoito osana terveys- ja sosiaalialan palvelujärjestelmää ja viranomaisyhteistyö -opintojaksossa (5 op) perehdytään suomalaiseen sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmään ja ensihoitopalveluihin, hoidon porrastukseen ja yhteistyöhön viranomaisten välillä. Keskeisenä aiheena on yrittäjyys osana ensihoitajan työtä. *Pelastus ja johtamisosaaaminen* -opintojaksossa (5 op) perehdytään aluksi oman itsensä johtamiseen ja oman toiminnan perusteluihin ja toiminnan organisointiin. Koulutuksen edetessä kiinnitetään huomio tilanteen johtamiseen erilaisissa ensihoitotilanteissa sekä tiimi- ja yhteistyöhön. *Opetus- ja ohjausosaaminen* -opintojaksossa (3 op) opitaan asiakkaiden ja potilaiden tilannekohtaista neuvontaa ja ohjausta sekä suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan erilaisia tilanteita. *Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyysopinnot* (verkkokurssi, 3 op) antaa valmiudet ymmärtää sosiaali- ja terveysalalla olevan yritystoiminnan luonnetta ja erityispiirteitä. Näin opiskelija ymmärtää sisäisen yrittäjyyden käsitteen ja ymmärtää sen merkityksen työssään. Opiskelija tutustuu erilaisiin yrityksiin ja osaa visioida yrittäjyyttä sosiaali- ja terveysalalla. Hän ideoi yritystoimintaa pienryhmässä ja tekee ideoista kirjallisen raportin.

Valituissa ohjatuissa harjoittelussa (yht. 10 op) korostuu yrittäjyys, koska ne suoritetaan yksityisissä sairaankuljetusyrityksissä. Näin opiskelija tutustuu konkreettisesti oman yrityksen ylläpitoon. Ensihoidon koulutusohjelman opiskelijat eivät harjoittele Ruisklinikalla.

Hoitotyön koulutusohjelma

Hoitotyön koulutusohjelman opetussuunnitelman perustana ovat keskeiset terveystieteiden tavoitteet ja tulevaisuudennäkymät. Ammattiopintojen tietoperustana on hoitotieteeseen pohjautuva hoitotieto. Tavoitteena on kouluttaa hoitotyön asiantuntijoita, joilla on valmiudet ammattinsa laaja-alaiseen ja syvälliseen hallintaan. Asiantuntijuuteen kuuluu esimerkiksi kyky kehittää ja uudistaa toimintaa tutkittuun tietoon perustuen sekä valmiudet näyttöön perustuvaan hoitotyöhön ja yrittäjyyteen. Opetussuunnitelman perustana on käsitys opiskelijasta aktiivisena, itsenäisenä ja vastuullisena oppijana, joka pystyy tekemään opintoja koskevia valintoja ja hyödyntämään saamaansa palautetta. Opiskelija on sisäistänyt yrittäjyyden, laatu- ja turvallisuuden ja eettisen vastuukykyisyyden toimintansa perusteeksi. (Opinto-opas, 2005–2009, 128–129.)

Hoitotyön yrittäjyysopinnot Turussa

TAULUKKO 3. *Hoitotyön suuntautumisvaihtoehdot*

Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu	5 op
Väestön, yhteisön, yksilön ja ympäristön terveyden edistäminen	8 op
Hoitotyön kehittäminen ja johtamisen perusteet	5 op
Terveystaloustiede ja yrittäjyys	1 op
Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyysopinnot (verkkokurssi)	3 op
Opiskelumuotona käytetään yrittäjyyttä tukevaa PBL -menetelmää.	
Yhteensä:	22 op
<i>Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto:</i>	
Ohjattu harjoittelu / Hoitotyön yrittäjyys / Ruisklinikka	6 op
<i>Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto:</i>	
Ohjattu harjoittelu / Hoitotyön yrittäjyys / Ruisklinikka	4½ op
Ohjattu harjoittelu / Hoitotyön kehittäminen	1½ op

Terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto:

Ohjattu harjoittelu / Hoitotyön kehittäminen . 3 op

Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto yhteensä: 22 + 6 = 28 op

Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto yhteensä: 22 + 6 = 28 op

Terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto yhteensä: 22 + 3 = 25 op

Hoitotyön koulutusohjelmassa Turussa yrittäjyysopinnot rakentuvat sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja kätilöopiskelijoilla seuraavan yrittäjyyspolun mukaisesti:

Alkuopinnot

Väestön, yhteisön, yksilön ja ympäristön terveyden edistäminen -opintojaksolla (8 op) koulutuksen alussa opiskelijalle muodostuu kokonaiskuva sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmästä ja alan yrittäjyydestä ja hän hahmottaa palvelujärjestelmää ja hoitopolkuja asiakaslähtöisyyden näkökulmasta. *Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyysopinnot* (3 op) toteutetaan verkkokurssina, joka suoritetaan ennen oppimiskeskus Ruisklinikalla tapahtuvaa ohjattua harjoittelua. Verkko-kurssi antaa valmiudet ymmärtää sosiaali- ja terveysalalla olevan yritystoiminnan luonnetta ja erityispiirteitä. Näin opiskelija ymmärtää sisäisen yrittäjyyden käsitteen ja ymmärtää sen merkityksen työssään. Opiskelija tutustuu erilaisiin yrityksiin ja osaa visioida yrittäjyyttä sosiaali- ja terveysalalla. Hän ideoi yritystoimintaa pienryhmässä ja tekee ideoista kirjallisen raportin.

Hoitotyön kehittäminen ja johtamisen perusteet -opintojaksolla (5 op) ja *Terveystaloustiede ja yrittäjyys* -opintojaksolla (1 op) tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu tarkastelemaan työyhteisöä kokonaisuutena, hoitotoiminnan tavoitteita, taloudellisia, kulttuurisia ja ammattitaitoon liittyviä edellytyksiä, arvioimaan toiminnan laatua ja kehittämään sitä. Tavoitteena on myös se, että opiskelija kasvaa itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi, kykenee toimimaan oman alansa edustajana moniammatillisissa ryhmissä sekä johtamaan työryhmää. Nämä opintojaksot sijoittuvat koulutuksen loppuun.

Opinnot ohjatussa harjoittelussa

Sairaanhoitajan tutkintoon kuuluu ammattitaitoa edistävää harjoittelua 75 opintopistettä. Tästä 6 op sisältää *yrittäjyyteen liittyvää harjoittelua palvelutoiminnassa*. Terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto sisältää 85 op ohjattua harjoittelua. Tästä 3 op sisältää *yrittäjyyteen liittyvää harjoittelua*. Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto sisältää 120 op ohjattua harjoittelua. Tästä 6 op sisältää *yrittäjyyteen liittyvää harjoittelua*. Opiskelija suorittaa opintojensa osana yrittäjyysopintoja, jotka muodostuvat osin tietopuolisista opinnoista ja osin ohjatusta harjoittelusta. Terveydenhoitaja (AMK) ja kätilö (AMK) -tutkinnot perustuvat sairaanhoitaja (AMK)-tutkintoon. (Opinto-opas, 2005–2009, 129–131.)

Sairaanhoitajaopiskelijat suorittavat ohjatun harjoittelun oppimiskeskus Ruisklinikalla (6 op) viidennellä lukukaudella. Kättilöopiskelijat suorittavat harjoittelun (4½ op) neljännellä lukukaudella. Kättilöopiskelijat harjoittelevat yrittäjyyttä vielä toisella hoitotyön kehittämiseen liittyvällä ohjatun harjoittelun jaksolla (1½ op). Ohjatun harjoittelun tarkoituksena on tarjota opiskelijoille oppimiskokemuksia erilaisessa oppimisympäristössä. Tavoitteena on, että opiskelija kykenee vastuullisuuteen omassa ja työyhteisön toiminnassa. Hän kykenee suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan asiakkaan tarpeenmukaista hoitoa lyhytkestoisessa hoitotilanteessa sekä ohjaamaan asiakkaita erilaisin ohjausmenetelmin. Tavoitteena on myös se, että opiskelija kykenee soveltamaan yrittäjyyteen liittyvää tietotaitoaan ja ottamaan vastuun toiminnan edelleen kehittämistä. Ruisklinikalla toteutettavassa harjoittelussa korostuvat markkinointi, asiakaspalveluprosessi, talouden hallinta, tiimiosaaminen, dokumentointi ja toiminnan kehittäminen. Palvelutoiminta on auki lähes joka päivä lukukausien aikana. Terveystyön suuntautumisvaihtoehdossa yrittäjyyttä harjoitellaan viimeisellä ohjatun harjoittelun jaksolla työterveyshuollossa (Hoitotyön kehittäminen, 3 op). Lisäksi opiskelijat ovat koulutuksensa loppuvaiheessa mukana erilaisissa työelämälähtöisissä hankkeissa.

TAULUKKO 4. *Hoitotyön yrittäjyysopinnot Salossa*

Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu	5 op
Sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmä ja toimintaympäristöt	5 op
Yrittäjyyden perusteet ja monialaisten projektien hallinta	9 op
Englanti 1	1,5 op
Hoitotyön laadun kehittäminen	3,5 op
Ohjattu harjoittelu 1 / Sofia	4,5 op
Yhteensä:	28,5 op

Hoitotyön koulutusohjelmassa Salossa yrittäjyysopinnot muodostuvat *yrittäjyyden perusteet ja monialaisten projektien hallinta* -opintojaksoista (9 op), joiden lisäksi *englanti 1* (1½ op) ja *ohjattu harjoittelu 1* (4½ op) on linkitetty yrittäjyysopintoihin. Kyseiset opintojaksot muodostavat nk. *harjoitusyrittäjäopinnot*, jotka toteutuvat kaikilla syksyllä aloittavilla nuorisosaasteen opiskelijoilla. Yrittäjyyden perusteet -opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutustuu yritystoiminnan periaatteisiin ja perusteisiin, myös kansainvälistymisen ja muuttuvan toimintaympäristön näkökulmista Hän osoittaa kykenevänsä tavoitteellisen ja tuloksellisen toiminnan ideointiin ja suunnitteluun. Opiskelija ymmärtää yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkityksen hoitotyön kehittämiseksi ja yhä parempien tulosten saavuttamiseksi hoitotyössä. *Monialaisten projektien hallinta* -opintojakson tavoitteena on, että opiskelija perehtyy monialaiseen projektityöskentelyyn ja sen toteuttamiseen erilaisissa toimintaympäristöissä. Hän oppii tunnistamaan omaa käyttäytymistään sekä ryhmän toiminnan lainalaisuuksia ja tuntee tiimityön periaatteita sosiaali- ja terveysalan työssä. Opiskelija muodostaa kokonaiskuvan oppimisesta ja

ohjauksesta sekä niihin vaikuttavista tekijöistä ja oppii soveltamaan tietojaan ammatillisessa työssä.

Lisäksi *sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmä ja toimintaympäristö* -opintojakso (5 op) linkittyy yrittäjyysteemaan. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää suomalaisen sosiaali- ja terveyspolitiikan osana yhteiskunnan toimintaa, jolla vaikutetaan yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointiin. Hänelle muodostuu kokonaiskuva sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmästä. Opiskelija ymmärtää asiakaslähtöisyyden ja moniammatillisuuden työn perustana. Opiskelija osaa hahmottaa erilaiset tavat tuottaa ihmisen hyvinvointia tukevia palveluja ja tuntee yhteiskunnan tuki- ja palvelujärjestelmien lainsäädännölliset, hallinnolliset ja taloudelliset perusteet. Myös *hoitotyön laadun kehittäminen* -opintojakso (3½ op) tukee sisäisen yrittäjyyden kasvua, koska tavoitteena on, että opiskelija on selvillä laadukkaan palveluorganisaation toimintaperiaatteista. Lisäksi hän on sisäistänyt asiakaskeskeisen palvelun periaatteet. Opiskelija osaa myös suunnitella, arvioida ja kehittää omaa toimintaansa hoitotyön asiantuntijana. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa hoitotyötä terveystaloustiedettä hyödyntäen ja pystyy arvioimaan toiminnan kustannuksia ja vaikuttavuutta. Sairaanhoidajan tutkintoon kuuluu ammattitaitoa edistävää harjoittelua 75 opintopistettä. Tästä siis 4,5 op sisältää *yrittäjyyteen liittyvää harjoittelua* palvelutoiminnassa.

Salon toimipisteen opiskelijat osallistuvat monialaisiin harjoitusyritys-opintoihin, joita voidaan kuvata seuraavien kolmen portaan avulla:

1. Harjoitusyritysprojekti on ensimmäinen askel yrittäjyyteen.

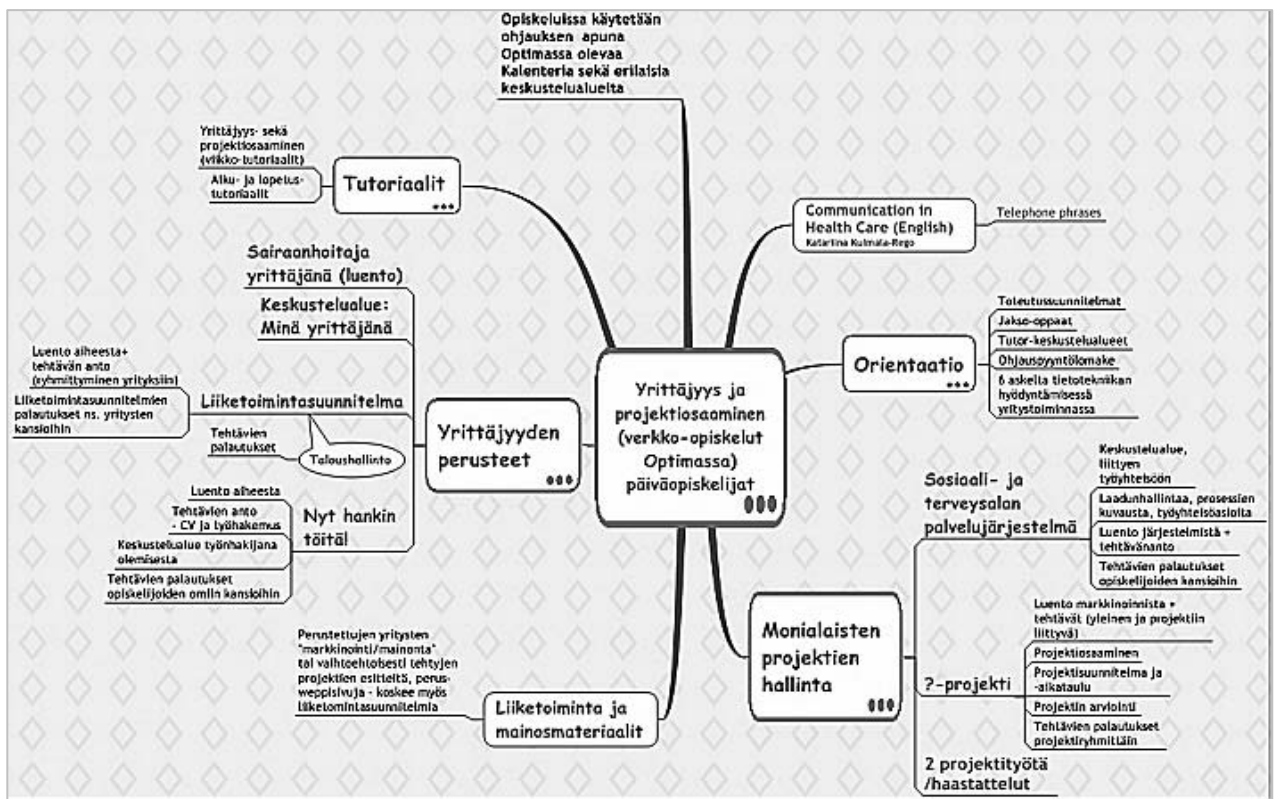
Harjoitusyritysprojektiin osallistuvat kaikki opintonsa syksyllä aloittavat nuorisosaasteen opiskelijat. Opiskelijat perustavat harjoitusyrityksen ja harjoittavat virtuaalista yritystoimintaa lukuvuoden ajan. Harjoitusyritykset huolehtivat itsenäisesti esim. markkinoinnista, kirjanpidosta, myynnistä ja veroista – oikean rahan sijasta liikkuu virtuaaliraha. Harjoitusyritysprojektiin liittyy yrityksen toiminnan oppimista tukeva luentosarja, kirjatenttejä sekä kielio-pintoja. Harjoitusyritykset osallistuvat messuille omalla osastollaan. Vuosittain on valittu ryhmä opiskelijoita osallistumaan kansainvälisiin harjoitusyritystoimintaan liittyviin tapahtumiin. (Ks. Bergfors, T. & Uuttu, J. (2005) Yrittäjyysosaaminen terveysalan haasteena. teoksessa Elomaa, Koivuniemi, Veräjänkorva & Wiirilinna (toim.) Vastauksia terveysalan oppimis-haasteisiin, Turun ammattikorkeakoulun raportteja 34.)

2. Osuuskuntatoiminta on yrittäjyysopintojen toinen askel.

Osuuskunta sopii oma-aloitteisille, positiivisille ja rohkeille opiskelijoille, jotka pääsevät kokeilemaan yrittäjyyttä osuuskunnan jäsenenä. Osuuskunta toimii oikealla rahalla, tuottaa ja myy oikeita tuotteita sekä maksaa oikeasti veroja. Toiminta kasvattaa opiskelijoiden itseluot-tamusta, substanssiosaamista ja kontaktiverkostoa alueen elinkeinoelämään. Salossa toimii tällä hetkellä osuuskunta Zemi, jossa on 19 jäsentä. Zemi on perustettu vuonna 2005 ja sen liikevaihto oli edellisellä tilikaudella n. 12000 €. Lisätietoja www.zemi.fi.

3. Yrityshautomossa opiskelija voi nousta yrittäjyysopinnojen kolmannelle portaalle – itsenäiseksi yrittäjäksi.

Edellä kuvattu harjoitusyritys toteutuu kaikilla syksyllä aloittavilla nuorisoasteen opiskelijoilla. Mutta keväällä aloittavilla nuoriasteen opiskelijoilla sekä kaikilla aikuisopiskelijoilla yrittäjyysopinnot on rakennettu kuvion 1. mukaisesti. Toteutus sisältää samat opinnot kuin harjoitusyrityksessä, mutta opiskelijat eivät perusta omaa harjoitusyritystä. Opiskelijat toteuttavat kuitenkin pienimuotoisen projektin, joka voi olla avoimet ovet tms. tapahtuma. Vuonna 2005 opiskelijat toteuttivat Sofiassa avoimet ovet -tapahtuman, jonka he suunnittelivat ja toteuttivat yrittäjyys- ja projektiosaamisen teoriaopinnojen mukaisesti. Vuonna 2006 opiskelijat toteuttavat teemapäivän Sofiassa. Vuoden 2007 toteutus liittyy todennäköisesti Hoito- ja palvelukeskus Sofian 10-vuotisjuhlaan. Sofia on auki lähes joka päivä lukukausien aikana.

KUVIO 1. Yrittäjyysopinnojen vaihtehtoinen toteutus Salossa

Suun terveydenhuollon koulutusohjelma

Suun terveydenhuollon asiantuntijuus sisältää tulevaisuuden ennakointikykyä, tutkittuun tietoon ja näyttöön perustuvaa toiminnan kehitystä ja uudistamista, projekti-oppimista ja yrittäjyyttä avoimissa oppimisympäristöissä. Suun terveydenhuollon asiantuntija kykenee siirtymään joustavasti tehtävästä toiseen, on itsenäinen ja luova sekä yhteistyöhaluinen ja -taitoinen. Suuhygienisti (AMK) -opiskelija ottaa vastuuta oppimisestaan, valinnoistaan ja tulevaisuudestaan. (Opinto-opas 2005–2009, 161.)

Projekti- ja yrittäjyysosaamistaan opiskelija kehittää osallistumalla erilaisiin moniammatillisiin ja monikansallisiin hankkeisiin sekä osallistumalla erilaisten verkostojen toimintaan. Sosiaalisella vuorovaikutuksella, viestintä- ja yhteistyötaidoilla, muutoksensietokyvyillä sekä yrittäjyydellä on keskeinen merkitys sekä oppimisessa että ammatillisessa toiminnassa. Suuhygienisti voi toimia myös itsenäisenä ammatinharjoittajana ja yrittäjänä. Opiskelija suorittaa osan ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta suun terveydenhoidon palvelutoiminnassa, Ruisklinikan Studentalissa. Tässä yritys ympäristössä opiskellaan mm. yrittäjyyttä, esimiestäitoja ja palvelujen laadun kehittämistä. Opintoihin liittyvä opinnäytetyö voi liittyä myös yrittäjyyteen. Se voi olla jonkin tilaisuuden tai tapahtuman suunnittelu, organisointi ja toteutus, yrityksen perustamiseen liittyvä hanke tai yrityssuunnitelman laatiminen. (Opinto-opas 2005–2009, 161–166.) Opinnäytetöinä opiskelijat ovat tehneet laatukäsikirjan osia ja verkkosivuja sekä kehittäneet hoitamista, kirjaamista ja hoidon arviointia. Apuna he ovat käyttäneet Human Needs Conceptual Model -menetelmää, joka jäsentää hoidon suunnittelua ja toteutusta sekä ohjaa teorian käyttöä.

TAULUKKO 5. *Suun terveydenhuollon yrittäjyysopinnot*

Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu	5 op
Suun terveydenhuollon johtaminen ja kehittäminen	2 + 15 op
Ongelmaperustainen oppiminen ja oppimisympäristö	1 + 3 op
Yhteistoiminta suun terveydenhoitotyössä	10 op
Suun terveyden edistäminen	2 op
Vaihtoehtoiset opinnot / Yrittäjyys suun terveydenhuollossa	8 op
Vapaasti valittavat / Suuhygienistin osallistuminen ja vaikuttaminen	5 op
Vapaasti valittavat / Studentaaliin orientoiva opintojakso	5 op
Ammattitaitoa edistävä harjoittelu / Ruisklinikka, Studentalia	21 op
Yhteensä:	77 op

Suun terveyden edistäminen -opintojaksolla (2 op) tehdään asiakkaiden tilauksesta eri organisatioille terveyden edistämiseen liittyviä ohjelmamalleja. Esimerkiksi kartoitetaan laitoksessa käytettävät suunhoitovälineet tai tarjottavien välipalojen terveellisyys. *Yhteistoiminta suun terveydenhoitotyössä* -opintojaksolla (10 op) harjoitellaan tiimityötaitoja, taloudellista toimintaa ja kestävän kehityksen soveltamista suuhygienistin työhön. *Suun terveydenhuollon johtaminen ja kehittäminen* -opintojaksolla (2 op + 15 op) opiskelija saa valmiuksia toimia suun terveydenhoitotyössä lähiesimiestehtävissä sekä itsenäisenä ammatinharjoittajana ja yrittäjänä. Opiskelija osaa tiimityöskentelyn, johtamisen ja koordinoinnin suun terveydenhoitotyössä sekä osaa arvioida kriittisesti työtään, kehittää suun terveydenhoitotyön laatua sekä edistää työtään kehittävää tutkimusta. Opiskelija hallitsee terveydenhuollon laadun kehittämisprosessin käsitteistön ja tuntee laadun kehittämisen menetelmiä ja sisältöä sekä erilaisia suun terveydenhuollon tieto- ja laatu järjestelmiä. Lisäksi hän ymmärtää ja osaa hyödyntää terveystalouden perustietoa suun terveydenhuollossa. Keskeistä on kustannustehokkuus ja tutkittuun tietoon perustuva (perusteltu) työskentely.

Vaihtoehtoisina opintoina *Yrittäjyys suun terveydenhuollossa* -opintojaksolla (8 op) tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää yritteliäisyyden ja yrittäjyyden merkityksen tulevaisuuden työelämässä sekä hankkii tiedolliset ja toiminnalliset valmiudet yrittämiseen sekä toisen palveluksessa että omassa yrityksessä. Opiskelija laajentaa verkostoaan alan yrityksiin ja tuotantolaitoksiin. Hän syventää käsityksiään yrittäjän henkisistä valmiuksista sekä omista henkisistä vahvuuksistaan ja rajoituksistaan yritys elämässä.

Keskeisiä sisältöjä opintojaksolla ovat seuraavat:

1. yrittäjyys sosiaali- ja terveystalalla, suun terveydenhuollon tulevaisuuden haasteet, sisäinen yrittäjyys-, yritteliäisyys-, yrittäjyys-käsitteiden määrittely, yrittäjyyden edellytysten tarkastelu tutkimusten valossa
2. oman sisäisen yrittäjyyden määrittely; omat ja yrityksen arvot; sisäinen yrittäjyys organisaation kehittämisen välineenä
3. valmiudet sisäiseen yrittäjyyteen; osaamiseni, omien vahvuuksien, mahdollisuuksien ja kehittämiskohteiden arviointi; vekkotesti
4. haasteita Studentalille, Yrittäjänä Ruisklinikalla/Studentalissa
5. tietoverkot hyvinvointipalveluissa
6. yrityksen perustamisen vaiheet
7. tuotteiden tarjoaminen; asiakkaiden ja markkinoiden arviointi
8. yrityksen toiminta-ajatus ja kilpailutilanne
9. palveluiden markkinointi; yrityksen talous- ja kustannusseuranta
10. asiakkuuksien hoitaminen
11. toiminnan arviointi ja laadun kehittäminen
12. psykologiosio: Yrittäjyys ja sen osatekijät bisneksen näkökulmasta; onko yrittäjäpersoonallisuutta ja millainen se olisi? Erilaiset ihmistyyppit erityyppisissä yrityksissä; tässä osiossa syvennetään omien ominaisuuksien tunnistamista ja pohditaan täydentävää yhteistyötä.

Vapaasti valittavina opintojaksoina tarjotaan *Suubhygienistin osallistuminen ja vaikuttaminen* -opintopaksoa (5 op). Tällä opintopaksoalla opiskelija voi oman kiinnostuksensa mukaan valita organisaation, jonka suun terveystalveluita aikoo kehittää. *Studentaliin orientoivalla jaksolla* (5 op) opiskelija arvioi omia opiskeluvälmiuksiaan ja hankkii lisätietoja ja -taloja perehtymällä Studentalin terveystalvelutoimintaan. Hän perehtyy hoidon dokumentointiin, vastaanottoon, huoltotehtäviin, hoitolaitteisiin sekä välineiden käyttöön itsenäisesti, ohjatusti ja yhteistoiminnallisesti.

Opinnot ohjatussa harjoittelussa

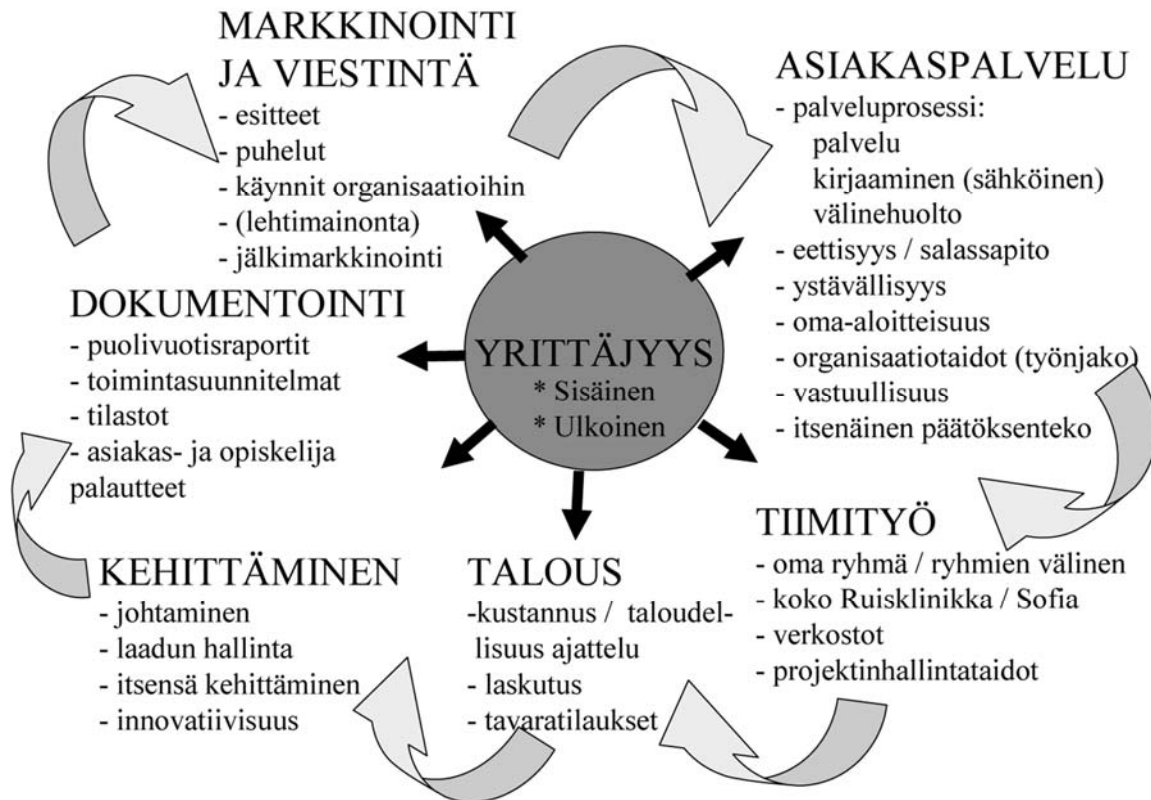
Ruisklinikalla (Studentalissa) tapahtuvan *ammattitaitoa edistävän harjoittelun* (21 op) tehtävänä on edistää opiskelijan oppimista ja ammatillista kasvua. Opiskelija harjaantuu suunnittelemaan, toteuttamaan, arvioimaan ja kehittämään toimintaansa asiakkaan tarpeista ja voimavaroista käsin omat henkilökohtaiset tavoitteensa huomioon ottaen. Opiskelija harjaantuu myös yhteistoiminnalliseen työskentelyyn ja saa välmiouksia sosiaali- ja terveystalveluoinnin johtamiseen, yrittäjyyteen, yritteliäisyyteen, taloudellisuuteen, tehokkuuteen ja kestävän kehityksen toteuttamiseen työssään. Ohjattu harjoittelu toteutetaan kahden lukukauden aikana. Asiakastalvelua on kahtena päivänä viikossa. Opiskelijoilla on mahdollisuus valita talvelutoimintaharjoittelu vielä viimeisen lukukauden ohjatun harjoittelun jaksokseen.

YRITTÄJYYS RUISKLINIKAN JA SOFIAN PALVELUTOIMINNASSA

Opetusministeriön toimialalla yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen tavoitteiksi on määritetty valtakunnallisesti ja alueellisesti myönteisen yrittäjyyskulttuurin ja asenneilmapiirin kehittäminen sekä sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden, uuden yritystoiminnan käynnistäminen ja innovaatiotoiminnan edistäminen. Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi tulee kiinnittää aluekehittämisen näkökulmasta huomiota mm. *sisäisen yrittäjyyden* asenteeseen, missä yhdistyvät joustavuus, aloitekyky, luovuus, riskinotto- ja omatoimisuus ja toisaalta yhteistyökyky sekä vahva suoritusmotivaatio. (Opetusministeriö 2004.)

Terveysalan palvelutoiminnassa pyritään luomaan opiskelijoille oppimisympäristö, joka tukee edellä mainittuja opetusministeriön sisäisen yrittäjyyden asenteellisia tavoitteita. Palvelutoiminta on ammattikorkeakoulun järjestämää toimintaa, joka liittyy tutkintoon johtavan koulutuksen perusopetukseen ja jossa opiskelijat ohjatusti tuottavat terveys- ja hyvinvointipalveluja. Palvelutoiminnassa maksavat asiakkaat tulevat ammattikorkeakoulun tiloihin tai opiskelijat opettajineen menevät asiakkaiden luo. Opiskelijat saavat näin opettajan ohjauksessa uusia oppimismahdollisuuksia ja opintopisteitä. (ks. Valkama 2005, 10). Palvelutoiminnan harjoittelu sisältyy jokaisen koulutusohjelman opetussuunnitelmaan. Tällaista palvelutoiminnassa tapahtuvaa ohjatun harjoittelun jaksoa voidaan kutsua oppilaitoslähtöiseksi ammattitaitoa edistäväksi harjoitteluksi (= oppilaitoslähtöinen työssä oppimisen malli). Sillä tarkoitetaan mm. työnopetusta koulun tiloissa, ohjeistettua ja opintokokonaisuuksiin sijoitettua työharjoittelua, koulun ylläpitämää yritystoimintaa tai erilaisten tilaustöiden valmistamista opiskelijatyönä. (Uusitalo 2001, 16.)

Tässä kappaleessa kuvataan Ruisklinikan ja Sofian nykyisiä käytänteitä yrittäjyyden näkökulmasta. Molemmissa palvelutoiminnan keskuksissa perusasiat ovat yhtenevät, mutta joi-takin eroavaisuuksiakin on. Kuviossa 2. kuvataan palvelutoiminnan ydinprosessit yrittäjyyden näkökulmasta. Keskeiset osaprosessit ovat markkinointi ja viestintä, asiakaspalvelu, tiimityö, talous, dokumentointi ja kehittäminen. Keskeisenä tavoitteena on sisäisen yrittäjyyden sisäistäminen.

KUVIO 2. *Palvelutoiminnan ydinprosessit yrittäjyyden näkökulmasta*

Ruisklinikka on oppimiskeskus, joka tarjoaa laadukkaita, monipuolisia ja edullisia terveysalan palveluita sekä Tyky-toimintaa yrityksille, yhteisöille ja yksityisille asiakkaille. Palvelut toteutetaan opiskelijatyönä opettajien ohjauksessa ja valvonnassa. Osa palveluista voidaan tuoda asiakkaan luo koteihin, palvelutaloihin tai työpaikoille. *Hoito- ja palvelukeskus Sofia* on oppimiskeskus, joka myös tarjoaa terveysalan palveluja opiskelijatyönä. Erona toiminnassa on se, että Sofiassa opiskelijoiden lähiohjaajana toimii terveydenhoitaja.

Ruisklinikalla opiskelijat osallistuvat aktiivisesti toiminnan markkinointiin ja viestintään. Markkinointi palvelutoiminnassa on esitetty tarkemmin kuviossa 3. Opiskelijat tekevät toiminnasta esitteet ja jakavat niitä Turun ja lähikuntien asukkaille, työpaikkoihin, laitoksiin ja eri organisaatioihin. Opiskelijat tekevät myös puhelinmarkkinointia ja markkinointikäyntejä ja -tilaisuuksia eri organisaatioihin. Lehtimainontaa ei käytetä juuri lainkaan. Sanoma- ja ammattilehtien toimittajat tekevät joka vuosi useita artikkeleita Ruisklinikkan toiminnasta. Näin saadaan näkyvyyttä ja lisää asiakkaita. Jälkimarkkinointina kysytään asiakkaiden palautetta palvelusta sekä mahdollisia jatkotilauksia. Asiakkuuksien vahvistamiseksi asiakkaille on lähetetty esimerkiksi joulutervehdyksiä.

Hoito- ja palvelukeskus Sofiassa markkinointi on tapahtunut pääsääntöisesti opettajan johdolla ja jonkin verran on käytetty lehtimainontaa paikallisessa ilmaislehdessä. Näkyvyyttä on saatu Salonjokilaakson artikkeleiden, Turun AMK:n sidosryhmälehti Aurinkolaivan ja Turun AMK:n opiskelijajyhdistyksen Turska-lehden artikkeleiden sekä paikallisradion haastattelujen avulla. Markkinointia on tehty myös Salo-päivässä, avointen ovien tapahtumissa, Salon torilla ja Naisex-messuilla.

KUVIO 3. *Markkinointi palvelutoiminnassa (mukaellen Jokela & Anneberga 1995, 100–101)*

Markkinoinnin toimintoihin voidaan katsoa kuuluviksi tuotekehittely, markkinointi, mainonta, myynti, tiedotus- ja suhdetoiminta, tilaukset ja ostot, jälkimarkkinointi ja markkinointitutkimukset. Opiskelijat tekevät Ruisklinikalla näitä kaikkia, mutta Sofiassa toistaiseksi vain osittain. Vähiten opiskelijat toteuttavat varsinaisia markkinointitutkimuksia asiakkaiden tarpeista kuten tutkimus, -tuote-, markkina- ja myyntianalyyssejä. Asiakastyytyväisyyttä seurataan jatkuvasti. Tuotekehittelyyn liittyvät Ruisklinikan Studentalissa tehtävät instrumentti- ja laitetestaukset yhteistyössä instrumentteja ja laitteita valmistavien yritysten kanssa.

Palvelutoiminnan keskeisin prosessi on asiakaspalvelu (kuvio 2). Asiakaspalautteiden mukaan asiakkaat ovat tyytyväisiä toimintaan. Juuri asiakaspalvelussa tulisi sisäisen yrittäjyyden näkyä. Opiskelijoita velvoittavat eettiset ohjeet ja salassapidon vaatimus. Heidän tulee olla ystävällisiä, oma-aloitteisia, vastuullisia ja itsenäiseen päätöksentekoon pystyviä. Ideana on, että opiskelijat organisoivat koko palvelutoiminnan. Asiakaspalvelun apuna opiskelijat käyttävät sähköistä kirjaamista (Doktorex-ohjelma). Opiskelijat saavat ohjelmaan omat tunnukset harjoittelun ajaksi.

Palvelutoiminta on yksi harvoista, jollei ainut ohjatun harjoittelun paikka, jossa opiskelijat organisoivat toimintaa keskenään. Heillä on paljon vastuuta, vaikka ohjaava opettaja viimekädessä vastaakin toiminnasta. Tarkoituksena on, että opiskelijaryhmä (noin 15–20 opiskelijaa) sopii keskenään työajoista (aukioloaikojen puitteissa), työnjaosta ja työn suorittamisesta alusta loppuun. Opettaja toimii ohjaajan ja palautteen antajan roolissa. Edellinen opiskelijaryhmä perehdyttää seuraavan palvelutoimintaan tulevan ryhmän. Näin turvataan hoidon ja toiminnan jatkuvuus. Ruisklinikan eri palvelutoiminnoissa toimivat opiskelijat käyvät tutustumassa toistensa toimintaan. Ensihoitoon suuntautuvat opiskelijat organisoivat palvelutoimintoihin tuleville opiskelijoille ensiapukoulutusta, jotta asiakaspalvelu sujuisi hätä- ja vaaratilanteissakin. Tiimityö synnyttää verkostoja ja näin luodaan asiakassuhteita. Tiimityö edellyttää myös hyviä projektinhallintataitoja. Ruisklinikalla pyritään moniammatilliseen yhteistyöhön siten, että eri alojen opiskelijat (bioanalytiikka, fysioterapia, hoitotyö, suun terveydenhuolto ja toimintaterapia) suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat yhteistä projektia. Projektityyppiset tilaukset ovat vaativia ja ne on pystyttävä hoitamaan yhteistyössä asiakkaan parhaaksi. Tällaisia monialaisia yhteisiä projekteja Ruisklinikalla on keskimäärin kaksi lukukautta kohti.

Hoito- ja palvelukeskus Sofia Salossa on oppimiskeskus, joka tarjoaa sosiaali- ja terveystieteiden palveluja laadukkaana ja edullisena opiskelijatyönä terveydenhoitajan ohjauksessa. Sofiassa työskentelevät Turun ammattikorkeakoulun terveyden- ja sairaanhoitajaopiskelijat sekä Salon kaupan ja terveyden ammattiopiston lähihoitajaopiskelijat. Palveluihin kuuluvat terveyskasvatustilaukset, hemmottelupäivät ja kerhotoiminnat, kuten laihdutusryhmät ja lapsiparkki. Lisäksi tehdään kotikäyntejä joko asiakkaan kotiin tai yritysten toimitiloihin. Hoito- ja palvelukeskus Sofia tarjoaa myös vastaanottotoimintaa, kuten verenpaineen, hemoglobiinin, kolesterolin ja rasvaprosentin mittauksia, käsi- ja jalkahoitoa sekä niska- ja hartiasaunan rentoutushierontaa. Lisäksi on mahdollista toteuttaa hankkeistettua palvelutoimintaa asiakkaan tilauksen mukaan. Kohderyhmänä ovat kaiken ikäiset asiakkaat sekä yritykset ja eri organisaatiot.

Hoito- ja palvelukeskus Sofiassa moniammatillinen yhteistyö jää selkeästi vähäisemmäksi, koska Salossa opiskelijat ovat joko sairaanhoitaja- tai terveydenhoitajaopiskelijoita. Opiskelijat tekevät kuitenkin yhteistyötä lähihoitajaopiskelijoiden kanssa, mikä osaltaan lisää moniammatillisuutta. Lisäksi suurena rikkautena on Sofian fyysisessä naapurissa sijaitseva omaishoitokeskus, joka työllistää opiskelijoita. Omaishoitokeskuksessa työskentelee sairaanhoitaja, toimintaterapeutti ja liikunnanohjaaja.

Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan mahdollisimman taloudellisesti. Ruisklinikalla opiskelijat kirjaavat kuluttamansa tavarat ja toteuttavat toimintaa kustannustehokkaasti. Opiskelijat hoitavat tavaratilaukset ja laskutukset opettajan ohjauksessa ja valvonnassa. Sofiassa on vielä toistaiseksi terveydenhoitaja hoitanut tavaroiden kulutusseurannan ja tilaukset. Ruisklinikassa opiskelijat tekevät toiminnasta päivittäiset tilastot ja osallistuvat toimintasuunnitelman vuosittaiseen laatimiseen. He tekevät myös toiminnasta raportin. Toimintaa kehitetään opiskelija- ja asiakaspalautteiden perusteella. Opiskelijoiden tehtävänä on myös kehittää uusia tuotteita innovatiivisesti ja luovasti ja pitää huolta palvelun laadusta. Keskeis-

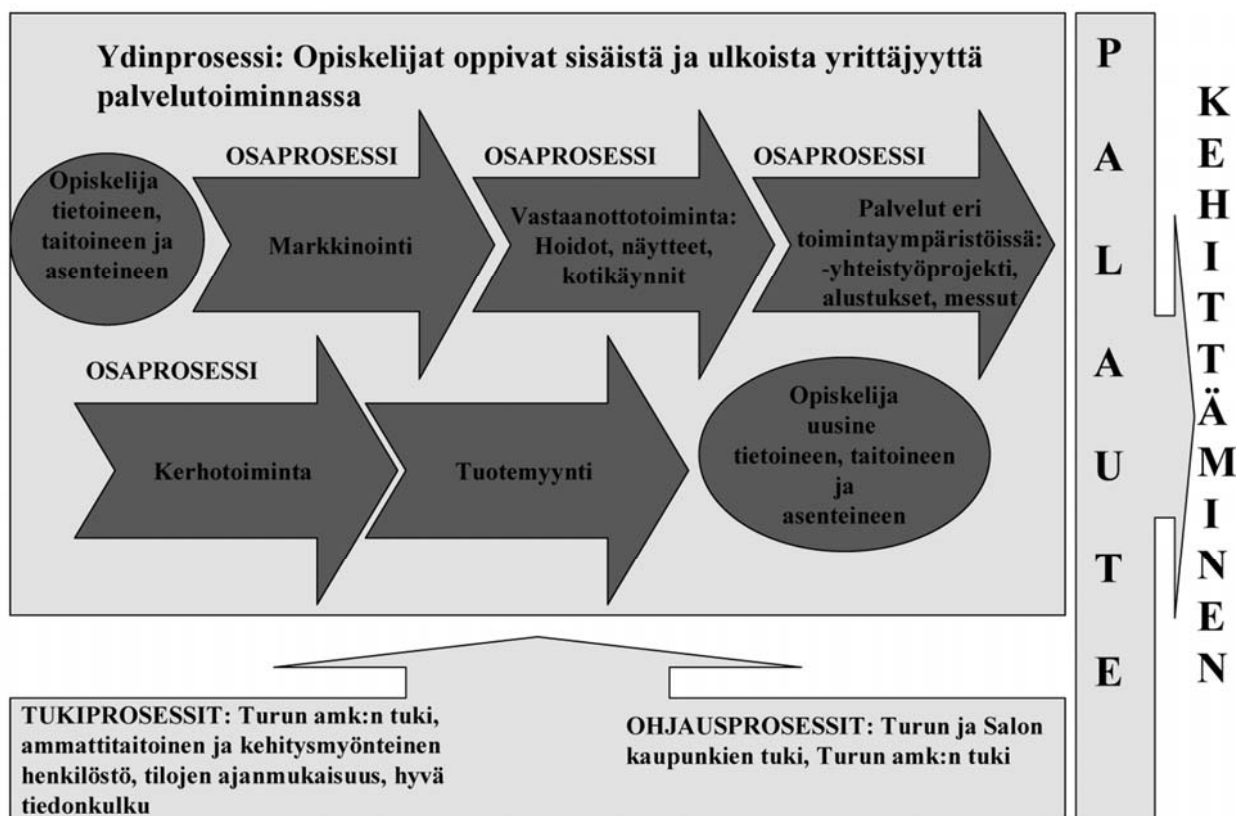
tä on myös kehittää omaa ammatillista kasvuaan tavoitteiden suuntaisesti sekä tarpeen mukaan johtaa ryhmän toimintaa. Sofiassa opiskelijat eivät ole osallistuneet toimintasuunnitelman tai toimintakertomuksen laadintaan, mutta he ovat antaneet palautetta omasta harjoittelustaan sekä keränneet asiakaspalautteita.

YRITTÄJYYSTAITOJEN KEHITTÄMINEN PALVELUTOIMINNOISSA

Yrittäjyyden oppimisen edellytykset

Ydinprosessina palvelutoiminnassa on se, että opiskelijat oppivat erityisesti sisäistä, mutta myös ulkoista yrittäjyyttä. Opiskelija aloittaa ohjatun harjoittelunsa niine tietoineen, taitoineen ja asenteineen, joita hän on harjoittelun alkuun mennessä saanut. Eri palvelutoiminnoissa painottuvat eri osaprosessit. Toiminnan alussa ja lukukausien alussa painottuu markkinointi ja yrityksen perustamiseen liittyvät asiat. Lukukauden keskivaiheilla painottuu yrityksen ylläpitoon liittyvät asiat ja lukukauden lopussa yrityksen lopettamiseen liittyvät asiat. Kaikki osallistuvat palvelutoiminnan eri toimintoihin, kuten vastaanottotoimintaan, hoitoihin, näytteidenottoon, kotikäynteihin ja kerhotoimintaan. Palveluita annetaan myös ammattikorkeakoulun ulkopuolella työpaikoilla, hoitolaitoksissa ja eri organisaatioissa. Prosessin onnistumisen edellytyksinä ovat Turun ja Salon kaupunkien tuki, Turun ammattikorkeakoulun tuki (resurssit, tilat) sekä ammattitaitoinen ja kehitysmönteinen henkilöstö. Kaikkien tahojen palautteiden perusteella toimintoja kehitetään edelleen.

KUVIO 4. Palvelutoiminnan asiakaspalvelu yrittäjyyden näkökulmasta

Yrittäjyystaitojen kehittäminen Ruisklinikalla

Keväällä 2006 suunniteltiin syksyllä tapahtuvia kehittämistoimenpiteitä Ruisklinikalla. Bio-analytiikan-, hoitotyön- ja suun terveydenhoidon palvelutoimintojen opiskelijat tekivät aikaisemminkin raportin toiminnastaan, mutta nyt luotiin kaikkien palvelutoimintojen raporttipohjista yhteinen pohja (liite 1), jota käytettiin syksyllä 2006 kaikissa palvelutoiminnoissa. Ideana on tehostaa opiskelijoiden yhteistä sitoutumista palvelutoimintaan, tuoda yrittäjyyteen liittyviä asioita esille käytännönläheisesti ja samalla yhtenäistää tältä osin käytäntöjä. Itsenäisen ammatinharjoittajan on nykyisin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain mukaakin (10 §) annettava toimintakertomus toiminnastaan. Näin opiskelijat harjoittelevat palvelutoiminnassa toimintakertomuksen tekoa. Esimerkkinä yksi opiskelijoiden tekemä palvelutoiminnan raportti (liite 3).

Hoitotyön palvelutoiminnan jaksojen rakennetta kehitettiin selkeästi yrittäjyyttä tukeviksi. Yhteiseen raporttiin liitettiin yrittäjyystehtävä, joka sidottiin PBL-sykliin. Aikaisemmin palvelutoiminnassa pidettiin osastotunteja, joissa käsiteltiin ajankohtaisia palvelutoiminnan käytäntöihin liittyviä asioita. Nyt nämä yhteiset tunnit sidottiin yrittäjyyttä käsittelevään PBL-sykliin. Tarkoituksena on, että opiskelijat perustavat ohjatun harjoittelun ajaksi palvelutoimintaan yhteisen yrityksen. He ostavat tai saavat sen perintönä edelliseltä ryhmältä. Näin edellisen ryhmän perehdytys voi toimia osittain myös myyntitilanteena tai yrityksen sukupolvenvaihdostilanteena. Keskeistä on se, että opiskelijat ottavat yrityksen itsenäisesti haltuunsa opettajan ohjatessa tilannetta tuutorina.

Ensimmäisessä tutoriaalissa opiskelijat jäsentävät tietojensa, taitojensa ja asenteidensa varassa yhteiset oppimistavoitteet ja asettavat yhteisen oppimistehtävän. Näin aikaisemmat teoreettiset yrittäjyysopinnot saadaan konkreettiseen käyttöön ja mahdolliset aukot tai puutteet tiedoissa tulevat täytettyä. Tämän jälkeen opiskelijat tutustuvat itsenäisesti eri lähteisiin ja toteuttavat asettamaansa oppimistehtävää. Toisessa tutoriaalissa käydään läpi koottu aineisto, selvennetään ja syvennetään asiaa sekä tehdään synteesi. Viimeisellä harjoitteluviikolla opiskelijat kirjoittavat oppimastaan raportin. Raportti sisältää sekä todellista että kuvitteellista tietoa. Oppimistehtävä on liitteenä (liite 2), jossa tutoriaalitoiminnan lisäksi näkyvät opiskelijoiden markkinointitehtävät.

Yrittäjyystaitojen kehittäminen Sofiassa

Syksystä 2006 lähtien Hoito- ja palvelukeskus Sofia on toiminut kahden harjoitusyrityksen taustayrityksenä. Toiminta on kuitenkin vasta aluillaan ja eri toimintamuotoja ollaan vasta muodostamassa. Ajatuksena on, että kyseisessä harjoitusyrityksessä toimivat opiskelijat perustaisivat oman yrityksen, mutta se olisi puoliksi virtuaalinen ja puoliksi oikeasti toimiva Sofia. Tavoitteena on "jalkauttaa" harjoitusyrityksen hoidettavaksi markkinointia, henkilöstön (eli opiskelijoiden) tehtävien uudelleen organisointia, mahdollisesti kulutustavaran tilauksia ja seurantaa, tilastojen tekoa jne. Terveysalan opiskelijat, jotka toimivat kyseisessä harjoitusyrityksessä, saivat konkreettisen kontaktin yrityksen asioihin ollessaan Sofiassa

harjoittelujaksolla. Virtuaalisena yritys pyörisi mahdollisesti rahaliikenteen suhteen. Opiskelijoilta on toivottu markkinointi- ja toimintasuunnitelmaa. Markkinoinnin suhteen opiskelijoille on esitetty toive, että he jatkossa toteuttaisivat Sofian mainonnan ja www-sivujen päivittämisen.

Salossa aloitti syksyllä kaksi uutta terveystieteiden harjoitusyritystuutoria. Kyseiset tuutorit toimivat ryhmissä, joiden taustayrityksenä on Sofia. Toinen ryhmistä toimii suomeksi ja toinen englanniksi. Harjoitusyritystoiminnan lisäksi Sofiaan on suunniteltu sähköisen kirjaamisen aloittamista, samanlaisen raportin kirjoittamista kuin Ruisklinikalla sekä mahdollisesti vastuuhoidon käytännön ottamista myös Sofian toimintaan. Keväällä käyty yhteisneuvottelut Ruiskadun henkilöstön kanssa ovat auttaneet suunnittelemaan myös Sofian toimintaa uudestaan. PBL-syklin ja tutoriaalien ottamista ohjelmaan ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa suunnitella, koska opiskelijat toimivat Sofiassa ainoastaan kolmen viikon jaksoissa.

TULEVAISUUDENNÄKYMÄ

Ammattikorkeakoulun omassa palvelutoiminnassa on valtavasti mahdollisuuksia kehittää esimerkiksi opiskelijoiden yrittäjyyteen liittyvää osaamista. Vuoden 2006 aikana toimintaa on tehostettu eri tavoin ja sitä on tehty näkyväksi. Palvelutoiminnan käytännöt ovat osoittautuneet hyviksi tavoiksi oppia yrittäjyyttä, vaikka yrittäjyyteen ohjaaminen ei aina tunnu helpolta. Teoriatiedon soveltaminen käytäntöön sekä uuden tiedon etsiminen ja käyttö onnistuvat luontevasti palvelutoiminnan kaltaisessa oppimisympäristössä. Yrityksen myyntiin ja sukupolvenvaihdokseen liittyvät asiat integroituvat hyvin harjoitteluun, koska harjoitteluun tuleva ryhmä ostaa tai perii yrityksen edelliseltä ryhmältä. Näin Turun AMK:ssa kehitettävä jatkajakouluidea on istutettu myös palvelutoimintaan.

Vuoden 2006 aikana tehtyjä uudistuksia on jatkossa hyvä kehittää, jotta uudistukset hioutuvat ja selkiintyvät palvelutoiminnassa. Hedelmällistä kokemustenvaihtoa on syytä jatkaa Ruisklinikan ja Sofian välillä. Yhteistyötä ammattikorkeakoulun muun palvelutoiminnan kanssa on myös hyvä pitää yllä. Samoin tulevaisuuden visioiden seuraaminen ja ennakoiva ohjaus ovat ensiarvoisen tärkeitä palvelutoiminnan kehittämisen kannalta.

LÄHTEET

Bergfors, T. & Uuttu, J. 2005. Yrittäjyysosaaminen terveystalan haasteena. Teoksessa: Koiniemi, S, Veräjänkorva, O, Elomaa, L & Wiirilinna, U. 2005. Vastauksia terveystalan oppimishaasteisiin. Turku. Turun ammattikorkeakoulu.

Hallituksen esitys eduskunnalle ammattikorkeakoululaiksi ja laiksi ammatillisesta opettajan koulutuksesta 2002/2006.

Häikiö, M. 1996. Sisäinen yrittäjyys terveydenhuollossa Case: KYS huoltopalveluyksiköt. Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin julkaisuja. No 32. Kuopio.

Jokela, P & Annaberg Martti 1995. Yrittäjyys. Ammatti ja tulevaisuus. Polarlehdet Oy. WSOY.

Kinkki, S. & Isokangas, J. 1999. Yrityksen perustoiminnot. Porvoo: WSOY.

Kivelä, P. 2002. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden suhtautuminen yrittäjyyteen. Ammattikorkeakoulussa opiskelevien arvot, asenteet ja intentiot yrittäjyyttä kohtaan sekä perhetaustan vaikutus niihin. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. tutkimukset ja selvitykset. Nro 3. Tampere.

Koiranen, M. & Pohjansaari, T. 1994. Sisäinen yrittäjyys. Innovatiivisuuden, laadun ja tuotavuuden perusta. Konetuumat Oy. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Leskinen, P-L. 2000. Yrittäjyyttä etsimässä. Kokemuksia ja ajatuksia yrittäjyyskasvatuksesta. Helsinki. Edita.

Luukkainen, O. & Wuorinen, J. 2002. Yrittävä elämänsenne. Kasvaminen yksilönä ja yhteisönä. PS-kustannus.

Opetusministeriö 2004. Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:18.

Opinto-opas 2005–2006. Turun ammattikorkeakoulu.

Opinto-opas 2005–2009. Turun ammattikorkeakoulu.

Poikela, S. 1998. Ongelmaperustainen oppiminen. Uusi tapa oppia ja opettaa? Ammattikasvatussarja 19. Hämeenlinna.

Remes, L. Yrittäjyyskasvatus pedagogisessa toimintatehtävässä. Kasvatus 32. vuosikerta, Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 4/2002, 368–381. Jyväskylä. Kirjapaino Oma.

Saurio, S. 2003. Yrittäjyyden edistäminen ja yrityshautomotoiminta ammattikorkeakouluympäristössä. Pori. Kehitys Oy.

Turun ammattikorkeakoulun laatu järjestelmä, B 160 / ohjattu harjoittelu.

Uusitalo, Ilkka. 2001. Työssäoppimisen ja kouluoppimisen vuorovaikutus. Teoksessa: Räcköläinen, M. & Uusitalo, I (toim.) Työssäoppiminen ja ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa. Pedagogia. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Valkama, Katja. 2005. Palvelutoiminta teorian ja käytännön integroijana ammattikorkeakoulussa: kyselytutkimus palvelutoiminnan toteutumisesta ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalla. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 2/2005. vp. Akateemisen yrittäjyyden edistäminen. Saatavilla Internetissä: http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/vavm_2_2005.htm.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 2003/352.

Henkilökohtaiset tiedonantajat:

Niemelä Katriina, ensihoidon koulutusohjelma

Nikkonen Riitta, bioanalytiikan koulutusohjelma

Nirkkonen-Mannila Anneli, hoitotyön koulutusohjelma/kätilötyön suuntautumisvaihtoehto

Paltta Hannele, ensihoidon ja hoitotyön koulutusohjelmat, Turku / koulutuspäällikkö

Rajala Anita, suun terveydenhuollon koulutusohjelma.

Viljanen Kristiina, hoitotyön koulutusohjelma / terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto

Wiirilinna Ulla, hoitotyön koulutusohjelma, Salo/koulutuspäällikkö

Yli-Junnila Paula, suun terveydenhuollon koulutusohjelma

KIRJOITTAJAT

Sari Asteljoki, KM, päätoiminen tuntiopettaja

Sari Asteljoki toimii Turun AMK:n hoitotyön koulutusohjelmassa päätoimisena tuntiopettajana Turussa. Hän vastaa hoitotyön palvelutoiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja kehittämisestä Ruisklinikalla.

Elina Kontio, TtM, tutkintovastaava

Elina Kontio toimii Turun AMK:n hoitotyön koulutusohjelmassa sairaanhoitajakoulutuksen tutkintovastaavana Salossa. Hän toimii myös palvelutoiminnan vastuuhenkilönä Salon toimipisteessä.

RAPORTIN POHJA

JOHDANTO

- Palvelutoiminnan yleinen kuvaus (yleiset toimintatiedot, yleisesti toimitiloista)
- Palvelutoiminnan toimintaperiaatteet (opiskelijoiden pohtimana)
- Palvelutoiminnan henkilöstö: osallistuneet opiskelijat ja ajankohdat ja palvelutoimintaan käytetty aika (voi esittää taulukkona, jos monimutkainen) ja osallistuneet opettajat.
- Mitä keskeisiä asioita halutaan tuoda esille?

YRITYKSEN PERUSTAMINEN (=kuvitteellinen osio)

- Yrityskauppa
- Yritystoiminnan rahoitus
- Yritysmuoto
- Luvat, perustamistoimet, vakuutukset, verotus
- Kirjanpito

Toimintasuunnitelma liitteeksi (tehty 12/ 2005). Siihen mahdolliset muutokset.

OPPIMISTAVOITTEET

- omia / yhteisiä (miten tavoitteet saavutettiin)

PALVELUPROSESSIN KUVAUS

- (tähän kuvaus palvelutoiminnan prosessista ja laadunhallinnasta eli millaista toimintaa on ja miten paljon, tilastot liitteiksi)

PALVELUTOIMINNAN ASIAKKAAT

- (kuvaus asiakkaista, asiakasmäärät, tilastot liitteiksi.)

KUSTANNUSLASKELMA

- tulot ja menot (kassatulot, laskutustulot, materiaalimenot jne.)

PALAUTTEET

- (opiskelijoiden palaute, asiakkaiden palaute, ym. kirjalliset palautteet)

KEHITTÄMISEHDOTUKSET

LIITTEET

Tilastointilomakkeet (kuukausitilastot, ulkopuoliset käynnit), palautteet, hinnasto ym. esitteet, pöytäkirjat, toimintasuunnitelma vuodelle 2006 (tehty 12/2005) ym. liitteitä, joita halutaan tuoda esille ja mihin tekstissä viitattiin.

OPPIMISTEHTÄVÄ

I / RYHMÄTEHTÄVÄ

Yhteisenä tehtävänä on perustaa YHTEINEN YRITYS. Ruisklinikan hoitotyön palvelutoiminta siirtyy teidän hallintaan 4.9.2006. Kaikki muu on todellista paitsi perustamisasiakirjat, pankkiasiat ja veroasiat. Nämä kuvailette raportissanne.

Tehtävässä edetään PBL-syklin mukaisesti:

Viikko 1: Tutoriaali 1 sairaanhoitaja yrittäjänä – lähtökohdan mukaisesti ⇒ oppimistavoitteet, yhteisen oppimistehtävän asettaminen

Viikko 2: Itsenäinen tiedonhaku

Viikko 3: Tutoriaali 2 uudelleen käsitteellistäminen, selventäminen, synteesi, arviointi

Viikko 4: RAPORTIN teko. Minimi 5 sivua + liitteet. Kts. erillinen ohje. Liitteeksi tutoriaalien pöytäkirjat, tilastot, asiakas-/opiskelijoiden palautteet jne.

II / YKSILÖTEHTÄVÄ

1. Jaa kotikuntasi asukkaille/ystävillesi/taloyhtiöosi Hoitotyön palvelutoiminnan esitteitä (ainakin 10:lle).
2. Myy ainakin yhdelle palvelutoiminnan palvelu (esim. jalka- tai käsihoitio, verenpainemittaus).

Tehtävään on varattu aikaa 3t, joka hyvitetään palvelutoiminnassa, kun tuot kirjallisen selvityksen siitä, mihin olet jakanut esitteitä ja mitä olet ainakin yrittänyt ja saanut myytyä. Sovi hyvitysajankohdasta (3t) ohjaajaopettajan kanssa. Tehtävä suoritetaan ensimmäisen harjoitteluviikon aikana ja raportti tuodaan viikon päätteeksi opettajalle.

III / PIENRYHMÄTEHTÄVÄ

- Myykää ”omaa” ryhmätoimintaa (= terveystoimintaa, lady-klubi, tietotekniikkakerho, laihdutusryhmät) niin, että saatte ryhmän kokoon (minimi noin 10 osallistujaa/ryhmä). Huom. ryhmät alkavat melko pian.
- Myykää:
  1. asiantuntijaluentoja, terveystoimintaa, 2. ensiapu-opetusta, 3. mama-ohjelmaa, 4. virkistystoimintaa, 5. Takaisin kotiin toimintaa, 6. terveystarkastuksia7. oma ehdotus
Soittakaa palvelutoiminnan puhelimesta. Sovittakaa ajat järkevästi ajanvarauskirjaan.
Tuokaa kirjallinen raportti (ajankäyttö ja tulokset) kolmannella opiskeluviikolla.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
Hoitotyön koulutusohjelma, Turku
Ohjattu harjoittelu 5

29.9.2006

YRITTÄJYYS – RAPORTTI HOITOTYÖN PALVELUTOIMINNASTA

Satu Alho, Johanna Aro, Emmi Eloranta, Anne Heikkilä, Krista Heikkinen, Tiina Heikkinen, Anni Hietamies, Laura Kiviranta, Anna-Mari Koivula, Liisa Lamminsivu ja Jonna Vahtera.

SISÄLTÖ

JOHDANTO

YRITYSTOIMINNAN ALOITTAMINEN

Yritysmuoto

Yhtiön ilmoittaminen ja merkitseminen kaupparekisteriin

Osakepääoman maksaminen

Lääninhallituksen myöntämä lupa

Toimintakertomus ja potilasasiamies

OPPIMISTAVOITTEET

PALVELUPROSESSIN KUVAUS

PALVELUTOIMINNAN ASIAKKAAT

KUSTANNUSLASKELMA

LÄHTEET

LIITTEET

JOHDANTO

Hoitotyön koulutusohjelman sairaanhoitaja (AMK)-opiskelijat ryhmästä TSHS04A harjoittelivat Ruisklinikalla 4.9–29.9.2006. Opiskelijoita jaksolla oli 11. Ohjaavia opettajia jakson aikana oli kolme. Opiskelijoiden viikottainen työtuntimäärä oli 40, josta itsenäiseen opiskeluun oli varattu 7 tuntia viikkoa kohti.

Hoitotyön palvelutoiminta tarjoaa erilaisia hoitoalan palveluja kuten verenpaineen- ja rasvaprosentin mittauksia, jalkahoitoja, parafiinikäsihoitoja sekä terveystarkastuksia ja ompeleidenpoistoja. Asiakkaat ovat kaiken ikäisiä. Palvelutoiminta tarjoaa myös kurssi- ja kerhotoimintaa kuten lasten terveyskoulu, painonhallintaryhmä, Laihdu terveesti ja voi hyvin -kurssi, tietotekniikkaa ikäihmisille sekä Lady-klubi. Hoitotyön palvelutoiminta tarjosi myös ensiapukoulutusta hoitoalalla työskenteleville henkilöille. Terveyskasvatusluentoja sekä takaisin kotiin -palvelua, joka on tarkoitettu sairaalasta kotiutumassa oleville henkilöille.

Harjoittelujaksoomme kuuluivat palvelujen suunnittelua ja toteutusta sekä niiden markkinointia. Lisäksi pidimme tutoriaalın yrityksen perustamisesta (Liite 1). Hoitotyön palvelutoiminnassa tulee olla valmis ottamaan vastaan myös ilman ajanvarausta tulevia asiakkaita. Toimitilat sijaitsevat Ruis-kadulla k-kerroksessa, johon asiakkaiden on helppo tulla. Siellä sijaitsevat jalka- ja käsihoituhuone, ryhmätyötila, atk-tila sekä toimisto ja opettajien huone.

Toimintaperiaatteinamme oli saada hoitotyön palvelutoiminta toimimaan mahdollisimman monipuolisena kesätaun jälkeen. Periaatteinamme oli saada jo olemassa olevien ryhmien toiminta jatkumaan sujuvasti ja tarkoituksenamme oli myös kehittää uusia ryhmiä suunnittelun ja markkinoinnin avulla. Jokaiselle ryhmän jäsenelle jaettiin oma vastuualue sekä tilojen kunnossapidosta että ryhmien suunnittelun, markkinoinnin ja vetämisen osalta. Opiskelijaryhmä antoi palautteen ohjatun harjoittelun jaksosta.

YRITYSTOIMINNAN ALOITTAMINEN

Yritysmuoto

Yrityksemme Ruisklinikka on osakeyhtiö, koska meillä on 11 koulutettua sairaanhoitajaa perustamassa sitä. Osakeyhtiönä toiminnan mahdollistaa meille keskinäisen tasa-arvon ja vastuun jakamisen. Osakeyhtiö syntyy merkitsemällä yritys kaupparekisteriin. Osakeyhtiössä yhtiön osakkaat eivät henkilökohtaisesti vastaa yhtiön velvoitteista, vaan ainoastaan niistä velvoitteista, joihin ovat osakeyhtiön nimissä sitoutuneet (www.vero.fi[viitattu 20.9.2006]).

Yhtiön ilmoittaminen ja merkitseminen kaupparekisteriin

Ennen yritystoiminnan aloittamista meidän on tehtävä ilmoitus verohallinnolle ja patentti- ja rekisterihallituksen pitämään kaupparekisteriin. Tämä ilmoitus tulee tehdä perustamisilmoituslomakkeella kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoituksesta tai yhtiön perustaminen rau-

keaa. (www.prh.fi [viitattu 24.9.2006].) Tätä kautta yrityksen tiedot välittyvät kauppa-, arvonlisävero-, ennakkoperintä- ja työnantajarekistereihin. Yhtiöstä tulee oikeushenkilö vasta tehdyn rekisteröinnin jälkeen, ennen tätä tehdystä toimista päätöksentekijät ovat itse vastuussa. (www.prh.fi [viitattu 24.9.2006].) Lomakkeen voi täyttää sähköisessä muodossa ja se toimitetaan verohallinnon yritystietojärjestelmään (www.vero.fi [viitattu 20.9.2006].)

Osakepääoman maksaminen

Kun yhtiö ilmoitetaan kaupparekisteriin, on osakepääoman oltava kokonaan maksettu. Kaupparekisteriin tehtävässä ilmoituksessa tulee olla yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan vakuutus ja tilintarkastajan todistus osakepääoman maksusta. Meidän yrityksellämme tulee olla perustamishetkellä pääomaa vähintään 2500 euroa ja se on maksettava yhtiölle kokonaan ennen kaupparekisteriin ilmoittamista. (www.prh.fi [viitattu 20.9.2006].)

Lääninhallituksen myöntämä lupa

Meidän tulee anoa lupa toimintaamme lääninhallituksen sosiaali- ja terveystieteiden osastolta. Ennen tämän hakemuksen toimittamista tulee paikallisten pelastus- ja terveydensuojeluviranomaisten suorittamat tarkastukset toimintayksikössämme. Tarkastuksista laaditut palotarkastuspöytäkirja ja terveydensuojeluviranomaisen lausunto liitetään lääninhallitukselle osoitettuun hakemukseen. Toimintayksikölle laadittu turvallisuus-suunnitelma ja -selvitys liitetään myös hakemukseen. Mahdollisimman pian hakemuksen jättämisen jälkeen viranomaiset tulevat suorittamaan tarkastuksen. Siinä varmistetaan, että toimintayksikössä on riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet. Tähän sisältyy yleinen hygienia ja pintojen puhdistettavuus, wc-tilat (mm. pyyhkeet ja saippuat), vesipisteet, ilmastointi, varastot, siivouskomerot, hälytysjärjestelmä ja poistumistiet. Myös hoitolaitteet, niiden merkinnät (CE-), ikä (kuluneisuus ja käyttövarmuus) ja sähkölaitteiden turvallisuus tarkistetaan. (www.laanhallitus.fi [viitattu 20.9.2006].)

Toimintakertomus ja potilasasiamies

meidän on laadittava toiminnasta toimintakertomus lääninhallitukselle. Siinä on ilmoitettava muutokset, jotka koskevat henkilöstöä, toimitiloja tai toimintaa. Palveluja tuottavana toimintayksikkönä meillä tulee olla nimettyä potilasasiamies. (www.laanhallitus.fi [viitattu 20.9.2006].) Mikäli yrityksen perustamisen jälkeen yrityksessämme tapahtuu muutoksia, meidän on tehtävä siitä muutosilmoitus kaupparekisteriin. Yhtiöjärjestyksen muutokset tulevat voimaan vasta, kun ne on rekisteröity. (www.prh.fi [viitattu 24.9.2006].)

OPPIMISTAVOITTEET

Ryhmämme laatimat yhteiset oppimistavoitteet Ruisklinikan harjoittelujaksolle koskivat ryhmän toimintaa, asiakassuhteita ja kehittämiskohteita. Ryhmän toimivuuden näkökulmasta tavoitteena oli sujuva työskentely ryhmässä, kaikkien osallistuminen ryhmän toimintaan parhaalla mahdollisella tavalla ja sekä luottaminen siihen. Ruisklinikalla työskentelyssä tarvitaan myös ajankäytön hallintaa,

joustavuutta, kykyä organisoida ja delegoida asioita sekä on pystyttävä työskentelemään paineen alla. Koska pidimme yllä yritystoimintaa, oli tavoitteena lisätä yrittäjyyteen liittyviä tietoja ja taitoja.

Asiakkaiden osalta tavoitteena oli luoda hyvät kontaktit heihin, kohdata heidät luontevasti sekä ohjata ja opastaa heitä yksilöinä ja ryhmissä. Hoitotoimenpiteissä oli tavoitteena toimia aseptisesti. Kehittämistavoitteina ryhmäläisillämme oli hioa omia heikkouksia ja kehittää koko toimintaa Ruisklinikalla. Tavoitteena oli moniammatillinen yhteistyö muiden kanssa, mikä korostui erityisesti Ruusmäen terveyskeskuksessa harjoittelussa olleilla. Oman inhimillisyyden ja rajallisuuden hyväksyminen oli myös mukana tavoitteissa.

PALVELUPROSESSIN KUVAUS

Ruisklinikan hoitotyön palvelutoiminta tuottaa monenlaisia terveyspalveluja opiskelijoiden toteuttamana. Palvelut ovat maksullisia, mutta edullisia. Palveluja tuotetaan asiakaslähtöisesti, eli palvelut suunnitetaan niille terveydenhuollon osa-alueille, joilla on kysyntää. Toiminta muodostuu vastaanottotoiminnasta, kotikäynneistä, kerhotoiminnasta, terveyskasvatusluennoista sekä muusta toiminnasta kuten yhteistyöstä yritysten kanssa.

Vastaanottotoiminta sisältää asiakkaiden vastaanoton Ruisklinikan tiloissa. Siihen kuuluvat erilaiset mittaukset kuten verenpaineen ja pulssin, rasvaprosentin, hemoglobiinin ja verensokerin mittaukset. Vastaanotolla tehdään myös terveystarkastuksia, jotka sisältävät edellä mainittujen mittausten lisäksi kuulon ja näöntarkastuksen sekä terveyskasvatusta. Lisäksi vastaanotolla voidaan antaa lääkeruiskeita, poistaa ompeleita sekä tehdä jalka- ja käsihoitoja. Tarvittaessa vastaanotolla hoidetaan myös haavoja.

Teemme kotikäyntejä kysynnän mukaan asiakkaiden koteihin tai muuhun sopivaan paikkaan. Kotikäynnillä on tarkoitus auttaa asiakasta esimerkiksi asioiden hoitamisessa, avustaa henkilökohtaisessa hygieniassa tai tarjota ulkoilu- tai sairaan lapsen hoitoapua. Takaisin kotiin -palvelu on suunnattu hoitajaksolta kotiin palaaville avuksi. Myös vastaanottotoiminnan palvelut voidaan tehdä kotikäynteinä.

Hoitotyön palvelutoiminnan järjestämä kerhotoiminta suunnittelee ja toteuttaa harrastetoimintaa erilaisten ryhmien muodossa. Ryhmät kokoontuvat Ruisklinikan tiloissa kerran viikossa. Lapsille on suunnattu Lasten terveyskoulu, jonka tavoitteena on opettaa lapsille tietoa ihmisestä ja terveydestä lapsille sopivalla tavalla. Ikäihmisille on suunniteltu Lady-klubi ja Hemmot, joissa järjestetään vaihtelevaa viriketoimintaa sekä annetaan ajankohtaista terveystietoa. Lisäksi atk-taitoja voi parantaa Tietotekniikkaa ikäihmisille -ryhmässä.

Ylipainosta eroon haluaville järjestetään Laihtu terveesti ja voi hyvin -kurssi, sekä siihen osallistuneille jatkokurssina Painonhallinta-ryhmä. Niiden tarkoituksena on tukea ylipainoisia laihduttamisessa ja antaa vinkkejä terveellisen ruokavalion koostamiseen ja toteuttamiseen. Painonhallinta-ryhmässä syvennyttään vielä edellisten lisäksi tarkemmin ravitsemukseen ja painon hallintaan.

Palvelutoiminta järjestää pyynnöstä terveyskasvatusluentoja erilaisille organisaatioille. Ne voidaan toteuttaa esimerkiksi kouluilla tai yritysten tiloissa. Esimerkiksi ensiapukoulutukset ovat usein kysytyjä ja pidettyjä.

Muu palvelutoiminta koostuu leireistä, messuista sekä yhteistyöstä yritysten kanssa. Ryhmämme aloitti syksyn yritystoiminnan pyörittämisen, joten toimintamme jakson aikana koostui pääosin palveluiden markkinoinnista sekä asiakkaiden hankinnasta. Ryhmät tarvitsivat toteutuakseen 10 henkilön osallistumisen, joten opiskeluryhmämme yhtenä päätehtävänä oli hankkia asiakkaat syksyn ajalle. Edellisen opiskelijaryhmän opiskelijat olivat myös osaltaan suunnitelleet meille ryhmiä, joten osaan oli myös asiakkaat valmiiksi hankittuina. Lisäksi ryhmämme on suunnitellut Ruiskadun toimipisteessä opiskeleville suunnattavan Irti tupakasta -kurssin.

Opiskelijaryhmämme sai markkinoitua hyvin kuluneen syksyn ryhmätoiminnan ja sen seurauksena useimmat ryhmät ovatkin saaneet mukavasti osanottajia ja käynnistyneet. Ainoastaan Tietotekniikka ikäihmisille -kurssi ja Hemmot-ryhmä ovat toistaiseksi saaneet niin vähän ilmoittautuneita, että ne eivät vielä käynnistyneet. Myös vastaanottotoimintaan olemme saaneet riittävästi asiakkaita. Eniten on tehty jalkahoitoja, mutta myös käsihoidot ja erilaiset mittaukset, kuten verenpaineen ja hemoglobiinin mittausta ovat olleet kysytyjä.

PALVELUTOIMINNAN ASIAKKAAT

Hoitotyön palvelutoiminnassa asiakkaat ovat eri-ikäisiä. Suurin osa harjoittelumme aikaisista asiakkaista on ollut 40–60-vuotiaita. Ryhmien osanottajien keski-ikä oli korkea, mutta ryhmässä oli myös nuorempia osanottajia. Lasten terveystoiminta on luonnollisesti poikkeus, koska toiminta on suunnattu lapsille. Tämän ryhmän osanottajat ovat 4–7-vuotiaita. Laihdutusryhmissä ikäjakauma on hieman laajempi, sillä joukkoon mahtuu hieman yli 20-vuotiaita sekä jo melkein eläkeiän saavuttaneita.

Jalkahoidoissa on käynyt eniten 40–65-vuotiaita, mutta myös muutamia nuorempia. Pääsääntöisesti asiakkaat ovat olleet naisia, mutta mukana on ollut myös muutamia miehiä.

Asiakkaita on ollut tasaisesti kolmen viikon aikana. Suurin osa ryhmistä alkoi vasta kolmannella harjoitteluviikolla, mutta sitä ennen on ollut ensiapukoulutusta ja vastaanottotoimintaa, joten asiakkaiden kanssa olemme toimineet lähes koko harjoittelumme ajan.

KUSTANNUSLASKELMA

Ruisklinikan palvelutoiminnan yrityksellä on tuloja tehdyistä hoidoista sekä koulutus- ja kurssitoiminnasta. Menoja syntyy hankittavista tarvikkeista, koska tarvikemyynti ei sinällään tuota voittoa.

LÄHTEET

Lääninhallitukset 2006. [viitattu 28.9.2006]. Löydettävissä Internetissä: www.laanhallitus.fi.

Patentti- ja rekisterihallitus. [viitattu 28.9.2006]. Löydettävissä Internetissä: www.prh.fi.

Vero 2006. [viitattu 28.9.2006]. Löydettävissä Internetissä: www.vero.fi.

LIITTEET (Raportin liitteitä ei ole tässä julkaisussa.)

- Liite 1.   Tutoriaali ohjatussa harjoittelussa Ruisklinikalla
- Liite 2.   Opiskelijoiden palautteet ja kehittämissuhteet Ruisklinikalle
- Liite 3.   Tilasto toteutuneesta toiminnasta
- Liite 4.   Esimerkki toteutuneen ensiapukoulutuksen suunnitelmasta
- Liite 5.   Yhteenveto asiakaspalautteista
- Liite 6.   Toteutunut talous harjoittelun ajalta

Turun ammattikorkeakoulun julkaisusarjoissa ilmestyneitä teoksia

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUKSIA

16. Lindgren, Pia: ”What Colour Are the Zebra’s Stripes?” Business Bachelor Students’ Perceptions of Teaching and Learning Intercultural Communication. Turku, 2005. 130 s. ISBN 952-5596-05-2.
17. Uusitalo, Ilkka: Työ tekijäänsä opettaa – sosionomi (AMK) asiantuntijavalmiuksia oppimassa. Turku, 2005. 253 s. ISBN 952-5596-18-4.
18. Laaksovirta, Heli: Laitoshoidossa olevien ikääntyvien suunhoitomallin kehittäminen. Turku, 2005. 63 s. ISBN 952-5596-31-1.
19. Nenonen, Suvi: The Nature of the Workplace for Knowledge Creation. Turku, 2005. 83 s. ISBN 952-5596-33-8.
20. Poikela, Heli: Keuhkohtaumatautiä sairastavan potilaan ohjauksen kehittäminen. Turku, 2005. 81 s. + 9 liites. ISBN 952-5596-34-6.
21. Jalonen, Harri: Asian valmistelu kunnallisessa päätöksenteossa kommunikaation näkökulmasta – käsiteanalyttinen tutkimus. Turku, 2006. 77 s. ISBN 952-5596-45-1.
22. Hakulinen, Hannele: Ammatillista väylää ammattikorkeakouluun – tutkimus ammatillista polkua ammattikorkeakouluun edenneiden opiskelijoiden vaiheista. Turku, 2006. 95 s. + 7 liites. ISBN 952-5596-54-0.
23. Salmela, Marjo, Heikka, Hanna & Ernvall, Sirpa: Perusterveydenhuollossa toimivan henkilökunnan rooli, valmiudet ja koulutustarve ikähuonokuloisten kuulonkuntoutuksessa. Kuulonhuollon kehittämisprojekti Varsinais-Suomessa. Turku, 2006. 169 s. ISBN 952-5596-72-9.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN RAPORTTEJA

28. Kopra, Pirjo: Hyvin suunniteltu, kerralla valmis – Turun ammattikorkeakoulun täydennyskoulutus- ja palvelukeskuksen koulutuksen suunnittelun prosessit. Turku, 2004. 94 s. ISBN 952-5113-90-6.
29. Tuohi, Raija & Helenius, Juha & Hyvönen, Raimo: Tietoa vai luuloa – insinööriopiskelijan matemaattiset lähtövalmiudet. Turku, 2004. 111 s. + 12 liites. ISBN 952-5113-91-4.
30. Koivuniemi, Sirkku & Lind, Kaija (toim.): Tutkien terveyttä 2004. Turku, 2004. 101 s. ISBN 952-5113-90-3.
31. Storti, Antonella & Tulonen, Arja: Onnistunut verkko-opetus – tietoa, taitoa vai tuuria? Turku 2005. 209 s. ISBN 952-5596-07-9.
32. Hautala, Tiina & Nenonen, Suvi & Tanskanen, Ilona (toim.): Näkökulmia hyvinvointiin 4. Turku, 2005. 131 s. ISBN 952-5596-30-3 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-12-5 (painettu).
33. Koivuniemi, Sirkku & Sairanen, Raija & Tiilikka, Leila (toim.): Maailma kotiovella. Turku 2005. 134 s. ISBN 952-5596-17-6.
34. Elomaa, Leena & Koivuniemi, Sirkku & Veräjänkorva, Oili & Wiirilinna, Ulla (toim.): Vastauksia terveysalan oppimishaasteisiin. Turku, 2005. 135 s. ISBN 952-5596-27-3.
35. Lind, Kaija & Saarikoski, Mikko & Koivuniemi, Sirkku (toim.): Tutkien terveyttä 2005. Turku, 2005. 133 s. ISBN 952-5596-35-4.
36. Lappalainen, Markku & Kääriä, Juha: Harjuluonto, pohjavesi, ihminen. Suuntaviivoja Virttaankankaan opastuskeskukselle. Turku, 2005. 87 s. ISBN 952-5596-26-5 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-25-7 (painettu).
37. Saaristo, Heidi: Maisemanhoitosuunnitelma Aurajokilaakson kulttuurimaisemaan. Turku, 2005. 149 s. ISBN 952-5596-29-X (verkkojulkaisu), 952-5596-28-1 (painettu).
38. Haavisto, Petri & Lindström, Birgitta & Nurminen, Hanna: Psykiatrian hoitohenkilökunnan työnohjauskäytäntöjen kehittäminen – kokemukset Turun psykiatriassa saadusta työnohjauksesta. Turku, 2005. 56 s. + 12 liites. ISBN 952-5596-36-2.
39. Holma, Aulikki (toim.): Tiedosta tuottava – strategisen tietojohdamisen kysymyksiä. Turku, 2005. 163 s. ISBN 952-5596-01-X.
40. Bergqvist, Nonna & Ojala, Tanja & Salonen, Elina & Savola, Anu: Sairaanhoidajan lääkehoitotaidot reumapotilaan hoitotyössä – täydennyskoulutuksen vaikutus sairaanhoidajan lääkehoito-osaamiseen. Turku, 2005. 74 s. + 15 liites. ISBN 952-5596-39-7.

41. Leino, Irmeli & Pekola, Eine & Wiirilinna, Ulla: Vanhusten palveluketjun arviointi ja kehittäminen – hankkeen loppuraportti. Turku, 2005. 43 s. + 20 liites. ISBN 952-5596-40-0.
42. Laakso, Heini-Majja & Onninen, Johanna & Törnvall, Tytti: Lasten kognitiivisten valmiuksien dynaaminen arviointi – DOTCA-Ch:n soveltuvuus suomalaisille 6-vuotiaille lapsille. Turku, 2005. 55 s. + 9 liites. ISBN 952-5596-24-9.
43. Ekström, Anni: Sähköinen kirjaaminen tuli taloon – kirjaamisen kehittäminen Kukonkallion vanhainkodissa. Turku, 2006. 82 s. + 14 liites. ISBN 952-5596-46-X.
44. Laaksonen-Heikkilä, Ritva & Heikkinen, Katja & Koivuniemi, Sirkku & Rajala, Anita: Kokeilusta toimivaksi mentorointimaliksi – raportti terveysalan opetuksen kehittämisestä. Turku, 2006. 79 s. ISBN 952-5596-50-8.
45. Laakso, Tiina & Äikää-Torkkeli, Sari (toim.): Osallisuudella onnistumiseen – loppuraportti nuorten osallisuushankkeesta Loimaan seutukunnassa. Turku, 2006. 137 s. ISBN 952-5596-52-4.
46. Hautala, Tiina & Nenonen, Suvi & Tanskanen, Ilona (toim.): Näkökulmia hyvinvointiin 5. Turku, 2006. 163 s. ISBN 952-5596-59-1.
47. Elomaa, Leena & Koivuniemi, Sirkku & Veräjänkorva, Oili & Wiirilinna, Ulla: Vastauksia terveysalan oppimishaasteisiin 2. Turku, 2006. 68 s. ISBN 952-5596-67-2.
48. Ahonen, Pia & Syrjälä, Vappu (toim.): Terveyttä nopean muutoksen kuntiin – raportti terveysalan TAMU-hankkeesta. Turku, 2006. 144 s. ISBN 952-5596-70-2.
49. Lind, Kaija & Saarikoski, Mikko & Koivuniemi, Sirkku (toim.): Tutkien terveyttä 2006. Turku, 2006. 122 s. ISBN 952-5596-77-X.
50. Koivuniemi, Sirkku & Sairanen, Raija & Tiilikka, Leila: Maailma kotiovelle 2. Turku, 2007. 89 s. ISBN 978-952-5596-83-0.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN OPPIMATERIAALEJA

12. Elomaa, Leena & Mikkola, Hannele: Näytön jäljillä – tiedonhaku näyttöön perustuvassa hoitotyössä. 3. tarkistettu painos. Turku, 2006. 56 s. ISBN 952-5113-75-2.
13. Adamsson, Virpi & Puukka, Jaana: IHME – yrittäjätarinoita Loimaan seudulta. Turku, 2004. 93 s. ISBN 952-5113-76-0.
14. Niemi, Linda: Brandien kilpailu kosmetiikan markkinoilla – erilaistumisen kautta menestykseen. Turku, 2004. 115 s. ISBN 952-5113-77-9.
15. Sorsa, Kaisa & Bona Sánchez, Carolina: Timeshare-liiketoiminnan perusteet. Turku, 2004. 92 s. ISBN 952-5113-83-3.
16. Bhatia, Eija & Wiitakorpi, Marja-Leena: ”Me ollaa iha’ hyvii” – menetelmiä ja keinoja terveydenhoitajille lasten itsetunnon tukemiseen. Turku, 2005. 38 s. ISBN 952-5596-00-1.
17. Hirvirinne, Ari & Kähkönen, Anne & Moberg, Jaana: Hygieniä – terveystieteiden materiaali. Turku 2005. CD-ROM. ISBN 952-5596-02-8.
18. Hyvärinen, Anniina & Simolin, Maria & Kokkinen, Liisa & Soini, Tiina: Luusto vahvaksi – opas luuston terveyden edistämiseen ravitsemuksen ja liikunnan avulla. Turku, 2005. CD-ROM. ISBN 952-5596-03-6.
19. Falke, Israel: A Room for Three – An Exercise in Dramaturgical Adaptation for Puppet Theatre. Turku, 2005. 73 s. ISBN 952-5596-08-7.
20. Adamsson, Virpi & Puukka, Jaana: Vimma – naisten yrittäjätarinoita Turun seudulta. Turku, 2005. 90 s. ISBN 952-5596-06-0.
21. Parkkinen, Terttu & Keskinen, Soili (toim.): Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku, 2005. 117 s. ISBN 952-5596-15-X.
22. Siivonen, Tommi & Sinisalo, Toni: Ongelmalähtöinen oppimisympäristö. Turku, 2005. DVD. ISBN 952-5596-16-8.
23. Lauttalammi, Ari & Lehtonen, Jouko & Laine, Katariina (toim.): Talojen korjausrakentaminen – johdatus perusteisiin. Turku, 2005. 98 s. ISBN 952-5596-19-2.
24. Elomaa, Leena & Palta, Hannele & Saarikoski, Mikko & Sulosaari, Virpi & Ääri, Riitta-Liisa: Taitava harjoittelun ohjaaja. Turku, 2005. 62 s. ISBN 952-5596-38-9.
25. Grönlund, Inga: Kestilä – turkulaista vaatetusteollisuuden historiaa ja tuotesuunnittelijoita. Turku, 2005. 99 s. ISBN 952-5596-32-X.

26. Tuomi, Anu: Lähde väreihin. Turku, 2006. 114 s. ISBN 952-5596-44-3.
27. Laiho, Satu: Yrityksen visuaalisen linjan ja tavoiteimagon luominen. Turku, 2006. 53 s. ISBN 952-5596-48-6.
28. Kovanen, Anne & Leino, Maarit: Päähteettömyyden puolesta – terveyskasvatusmateriaali kouluterveydenhoitajalle ehkäisevän päihdekasvatuksen toteuttamiseen. Turku, 2006. 70 s. + 27 liites. + CD-ROM. ISBN 952-5596-53-2.
29. Krankka, Jaana & Mäkynen, Milla: Vanhemmuus lapsen päihteettömän elämän lähtökohtana – terveyskasvatusmateriaali vanhempainiltaan. Turku, 2006. CD-ROM. ISBN 952-5596-55-9.
30. Timmerbacka, Anna: Ranskan vallankumouksen kuvat. Turku, 2006. 76 s. ISBN 952-5596-58-3.
31. Källd, Maria & Seppälä-Kavén, Ulla: Tider och former. En inblick i formgivningens 1800-talets slut till vår tid. 116 s. Turku, 2006. ISBN 952-5596-62-1.
32. Vainio, Tiina: Opas vastavalmistuneelle kuvataiteilijalle. Turku, 2006. 144 s. ISBN 952-5596-64-8.
33. Tiihonen, Anne: G-avain pykäläviidakossa. Tekijänoikeuksista musiikkipedagogeille ja muusikoille. Turku, 2006. 73 s. ISBN 952-5596-69-9.
34. Lehtonen, Jouko (toim.): Perustusten vahvistaminen – näkymätöntä korjaustyötä. Turku, 2007. 91 s. ISBN 952-5596-71-0.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN PUHEENVUOROJA

21. Paltta, Hannele: Työelämän osaamisvaatimukset sairaanhoitajakoulutuksen lähtökohtana – kehittämistehtävän raportti. Turku, 2005. 25 s. ISBN 952-5596-21-4 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-20-6 (painettu).
22. Kivisaari, Eino: Digital Concept Design Project 2004 – projektikurssin liiketoimintasuunnitelmien tulosten arviointi ja kooste. Turku, 2005. 297 s. ISBN 952-5596-23-0 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-22-2 (painettu).
23. Tuominen, Telle & Lehtonen, Anna: Kotkan pesällä ja hyljeuodolla - reaaliaikaisen kuvan käyttöarvo saariston luontomatkailuelämyksessä. Turku, 2005. 32 s. ISBN 952-5596-42-7 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-41-9 (painettu).
24. Lehtonen, Jouko & Kanerva-Lehto, Heli & Koivisto, Jenni: Tutkimuspaja mahdollisuutena yhdistää opetus ja T&K. Turku, 2006. 46 s. + 23 liites. ISBN 952-5596-47-8.
25. Veräjänkorva, Oili & Paltta, Hannele: Suonensisäisen lääkehoidon luokkaopetuksessa käytettävät neste- ja lääkevalmisteet sekä niiden hankinta – raportti valtakunnallisesta ammattikorkeakouluihin suunnatusta kyselystä. Turku, 2006. 30 s. ISBN 952-5596-49-4 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-51-6 (painettu).
26. Latvala, Arto & Kääriä, Juha & Loisa, Olli: Perkausvesien jätevesikuormitus ja -käsittely pienillä kalankasvatuslaitoksilla. Turku, 2006. 38 s. + 5 liites. ISBN 952-5596-56-7 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-57-5 (painettu).
27. Timonen-Kallio, Eeva (ed.): Towards Active Citizenship – Friskie Programme as a professional method for guidance. Turku, 2006. 54 s. ISBN 952-5596-61-3 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-60-5 (painettu).
28. Henttula, Päivi & Hietaranta, Jari: Varsinais-Suomen terveyskeskusten ja -asemien jätehuollon nykytilan kartoittaminen – esiselvitysraportti. Turku, 2006. 42 s. ISBN 952-5596-63-X.
29. Pitkänen, Timo: Missä ruokoa kasvaa? – järviruokoalueiden satelliittikartoitus Etelä-Suomen ja Viron Väinämeren rannikoilla. Turku, 2006. 82 s. ISBN 952-5596-66-4 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5596-65-6 (painettu).
30. Ahonen, Pia, Koivuniemi, Sirkku & Wiirilinna, Ulla (toim.): Oletko valmis? Terveysala haastaa oppimaan. Turku, 2006. 35 s. ISBN 952-5596-79-6.
31. Nieminen, Salla: Turun ammattikorkeakoulun opiskelijabarometri 2006. Turku, 2007. 70 s. ISBN 978-952-5596-82-3 (verkkojulkaisu), ISBN 978-952-5596-81-6 (painettu).
32. Asteljoki, Sari & Kontio, Elina: Yrittäjyyden edistäminen ammattikorkeakoulussa – esimerkkejä terveysalalta. Turku, 2007. 31 s. + 8 liites. ISBN 978-952-5596-86-1.

Turun ammattikorkeakoulu
 Julkaisumyynti
 Joukahaisenkatu 3–5
 20520 Turku

puh. 010 5535 810
 fax. 010 5535 791
 julkaisumyynti@turkuamk.fi
<http://julkaisumyynti.turkuamk.fi>